

Šacovati, stč. [z něm.] = odhadovati, oceňovati, ohodnotiti [Lv 27,12; Za 11,13], vymáhati poplatek podle odhadu [2Kr 23,35]. Mt 27,9 zřejmě navazuje na Za 11,12n, ačkoli řecký text mluví o Jeremiášovi. V některých pozdních nz rukopisech je vynecháno jméno prorokovo. Tak je tomu i v Kralické b. z r. 1613, kdežto Šestidílka uvádí ještě jméno Jeremiášovo. Zdá se, že Mt měl na mysli několik sz míst: Především Ex 21,32, kde třicet lotu stříbra je cena, stanovená za zabitého otroka. Za 11,12n mluví o třiceti stříbrných jako o mzdě pastýře, který se chtěl zbavit závazku pásti ovce Hospodinovy. Je zde také zmínka o hrnčiči. Jr 18;2nn mluví o hrnčiči, Jr 32,6-9.15 o koupi dvorce v době obležení Jerusalema. Všecky tyto motivy shrnul Mt pod jméno Jeremiášovo, aby naznačil, že osud Jidášův byl prorokován už ve SZ-ě. Více o tom viz J. B. Souček, *Utrpení Páně*, str. 35.148nn. Ale i překlad místa je obtížný. Hejčl překládá: »A vzali třicet stříbrných, mzdu to za člověka tak oceněného, kterého za tolik ocenili synové izraelští«. Je v tom ironický tón, kterým vyznívá i ze Za 11,13 [»Znameníť mzda, kterouž jsem tak draze šacován od nich«]. Žilka-Souček překládají: »I vzali třicet stříbrných [stříbrníků], cenu oceněného, kterého oceněním vyloučili ze synů izraelských«.

Safář, stč. z něm. = správce čeládky, jenž jí rozděljuje a přiděluje práci; představený. Hebr. *šotér* = ten, jenž umí psát, dozorce [Ex 5,6.10.14n. 19; přeloženo *správce v Nu 11,16; Dt 1,15; 16,18; 31,28; úředník 1Pa 27,1 a j.]. V NZ-ě jde o překlad řeckého výrazu *oikonomos*, jenž v LXX bývá překladem výrazů, označujících správce, vladaře domu [1Kr 4,6; 2Kr 18,18.37; 19,2; Est 1,8 a j.]. Jde obvykle o vrchního otroka, jenž dozírá na pánův dům a ostatní služebnictvo. U L 12,42 jde o vrchního otroka, jak je patrné ze střídání slov š. a služebník [v. 43,45n; sr. Mt 24,45nn]. Tento vrchní otrok je ustanoven nad čeledí, má na starosti rozdělování obilí ostatním služebníkům a může být jednou ustanoven nad veškerým pánovým majetkem. Podobností u Mt a L jsou zařazena do vypravování o brzkém příchodu Kristově k soudu a zdůrazňují nutnost připravenosti a věrnosti učedníků, při čemž L 12,41 vsunutím otázky Petrovy naznačuje, že věrným a opatrným šafářem jsou miněni apoštolové a jejich nástupci, správcové sborů. Jsou to ti, kteří znají vůli svého Pána [učitelé a vůdcové]. Ti budou trestáni přísněji než ti, kteří tuto vůli tak dobře neznají, ale přece patří k církvi Kristově [L 12,47n]. - U L 16,1.3.8 je řecké *oikonomos* překládáno jednou š., po druhé

vladař. Jde tu o správce pokladů pánových, jeho důchodů [sr. R 16,23]. Tento š. je skrz naskrz oddán *nepravosti, a přece Ježíš jeho prozíravost, opatrnost [*Opatrně] chválí [sr. Mt 10,16; L 11,5nn; 18,2nn, kde také moudrost světských lidí je stavěna za vzor synům světla].

Pavel podobně v 1K 4,1n mluví o apoštolech jako o služebnících Kristových a š-ích tajemství Božích [sr. Mt 13,11.52]. Jim jsou známy a svěřeny poklady evangelia, znají Boží spasitelné plány; jejich úkolem je tyto poklady vynášet na světlo ku prospěchu všech. Od š-ů se ovšem vyžaduje jedině: aby byl každý shledán věrným [svému Pánu; sr. Mt 25,21.23; L 12,42; 16,10]. Podle Tt 1,7 jako Boží š. má být bez úhony, ne svémyslný [= osobivý, pyšný], ne hněvivý, ne pijan, ne bitec [= násilník], ne žádostivý zisku, nýbrž přívětivý k hostům [= pohostinný], milovník dobra, opatrný [= rozvázný, počestný], spravedlivý, svatý [= zbožný], zdržlivý; má se držeti spolehlivého slova učení, aby byl schopen v zdravém učení i vyučovat a odpůrce usvědčovat. V tom všem se projevuje věrnost Božího š-e. Podle 1Pt 4,10 přijal každý věřící určitý dar milosti Boží [*charisma*, *Duchovní dary], kterým má sloužit druhým jako dobrý š., aby ve všem slaven byl Bůh skrze Jezukrista [1Pt 4,11].

U Mt 20,8 je š. překladem řeckého *epitropos* [= dozorce, správce; totéž slovo je u L 8,3 přeloženo výrazem úředník, v Ga 4,2 *ochránce = poručník]. Pro úplnost ještě uvádíme, že řecké *oikonomos* je v R 16,23 přeloženo »důchodní písař« [městský] = městský důchodní.

Safrán, *Crocus sativus* [Pís 4,14], zahradní cibulovitá rostlina s květy světle fialovými, červeně žilkovanými, od nejstarších dob pěstovaná v j. Evropě a v Asii. Usušené blizny, roztlučené na prášek nebo lisované, poskytují žluté barvivo. Oděvy a místnosti na východě bývaly postříkovány vodou se š-ovou vůní; olivový olej s přísadou š-u byl ve zvláštní oblibě. Také v lékařství a při úpravě pokrmů bylo užíváno š-u. Nard, š. a puškvorec tvořily důležité součástky kadidla, zapalovaného denně na kadidlovém oltáři před vchodem do svatyně svatých.

Sáliti = mámiti, klamati, šiditi [2Kr 4,28].

Salomoun [hebr. *š'elómó* = pokojný], král izraelský, který podle Sellinovy chronologie panoval v letech 973-933 př. Kr. Datum nelze určit přesně, ježto ani o Chíramovi ani o faraónovi Sesákovi [1Kr 11,40] nemáme zatím přesných zpráv z mimobiblických pramenů. Někteří badatelé se domnívají, že egyptským

[1058] Šalomoun

tchámem Š-ovým byl faraó Psusennes, poslední z 21. dynastie [1Kr 3,1], vládnoucí v době, kdy moc Egypta byla v úpadku, takže se mohla udržovati jen sňatkovou diplomacií. Při vykopávkách v Šarkiehu [starověkém Tanisu na území nilského ústí] objevili francouzští archeologové před nedávným hrobku s těžkou zlatou rakví a prohlásili, že jde o tchána Š-ova, jenž svou první dceru provdal za Paínozema I. v Thébách, druhou za Š-a. Vládl kolem r. 1000 př. Kr. Faraó Sesák pocházel z 22. dynastie. Omezíme se na biblické zprávy s tou výhradou, že čtyřicet let, jež nechává bible Š-a vládnout, může být stručným označením jedné generace bez ohledu na přesný počet let [1Kr 11,42; sr. podobně Sd 3,11.30; 5,31; 8,28 a j.]. Zdá se, že 2Pa 1-9 Š-a idealisuje; vynechává vše o dvorských intrikách při jeho nastoupení, o jeho sňatcích s cizími princeznami, o jeho modlářství a těžkostech s Jeroboámem [sr. 1Kr 1—11]. Zato jsou přidány některé podrobnosti v souhlase s poexilními kněžskými názory [2Pa 5,12n; 7,6; 8,11-15]. Sr. také 1Kr 3,4 s 2Pa 1,3.

Š. byl synem Davida a Betsabé, dcery Eliamovy [2S 11,3] nebo Amielovy [1Pa 3,5], ženy Uriáše Hetejského [2S 23,39]. Prorok Nátan mu dal jméno *Jedidiah [= miláček Hospodinův, 2S 12,25], kteréžto jméno má též hebr. kořen jako David. Snad bylo toto jméno výrazněj obnoveno Boží přiznání k Davidovi. Jméno Š., jež dal svému synu David, vyjadřuje snad skrytou touhu tohoto válečníka po pokoji [1Pa 22,9; už jméno Absolona, »otce pokojů«, ukazuje tímto směrem]. Zdá se, že Š. vyrostl pod vlivem matčiným a Nátanovým, kteří také měli největší zásluhu o jeho nastolení na trůn přes snahy nejstaršího žijícího syna Davidova Adoniáše [1Kr 1,5—53], narozeného v Hebronu. Pomáhali jim v tom kněz Sádoch, vojevůdce Banaiáš a tělesná stráž Davidova, Če-retejští a Peletejští. Brzy po proklamaci Š-a za krále David zemřel. Když se Adoniáš po druhé pokusil o pikle proti Š-ovi pod záminkou, že touží po ženě Davidově Abizag Sunamitské, byl zabit [1Kr 2,13-25]. Adoniášův přívrženec, kněz Abiatar, byl sesazen a vypovězen do Anatot [1Kr 2,27] a na jeho místo dosazen *Sádoch z rodiny Eleazarovy [1Kr 2,35]. Odstraněn byl i velitel vojska Davidova Joáb [1Kr 2,28n, sr. 2,5] a Saulovec Semei [1Kr 2,8. 36-46, sr. 2S 16,5nn]. Nejvyšší velení nad vojskem převzal Banaiáš. Těmito změnami, jež byly obvyklé u orientálního způsobu panování [sr. 2Kr 11,1; Př 25,5], zajistil si vládu uvnitř [1Kr 2,12.46], kterou posílil i úplným podrobením zbytků původního kananejského obyvatelstva v zemi [1Kr 9,20]. Své panování zahájil oficiálně slavnými oběťmi v Gabaon [1Kr 3,4], kde se mu zjevil Hospodin. Na žádost Š-ovu za rozumné srdce, aby rozeznal při soudech mezi dobrým a zlým, byla mu dána nejen moudrost a rozumnost, ale i zaslíbeno bohatství a dlouhověkost, bude-li ostříhati ustanovení

Božích a chodit po jeho cestách [1Kr 3,9-28; 2Pa 1,3-12]. Tato zaslíbení byla opakována po druhé asi po dvaceti letech, ovšem s velmi vážnou výstrahou [1Kr 9,1-10; 2Pa 7,17-22].

V politice zahraniční bylo potřeba jen udržet to, čeho dosáhl David, který podrobil téměř všechny okolní národy anebo s nimi uzavřel smlouvy. Slyšíme jen o dvou nebo třech protivnicích Š-ových: Adadovi Idumejském, jenž jako uprchlík před Davidem se spřiznil s egyptským faraónem [1Kr 11,14nn], a Rázo-novi, jenž tehdy byl pánem Damašku [1Kr 11,23nn]. Podle 2Pa 8,3 táhl Š. do Emat Soby a zmocnil se jí. Ale nic neslyšíme o tom, že by došlo k nějaké větší bitvě. Na horním toku Jordánu opevnil *Azor [1Kr 9,15], postavil pevnostní věže na Libánu [2Pa 8,6] a opevnil město *Tadmor [1Kr 9,18; 2Pa 8,4], aby se zajistil proti Damašku. Stejně se pojistil na západě. Nejvíce však mu záleželo na volné cestě zemi Idumejskou do *Aziongaberu u východního zálivu Rudého moře. I Jerusalemem opevnil [1Kr 9,24; 11,27], opatřil jej povrchovým vodovodem, na nějž snad naráží Iz 8,6. Rybníky asi hodinu cesty na jih od Betléma, zásobující Jerusalemem vodou, jsou také připisovány Š-ovi. Jinak však upevňoval bezpečnost říše sňatkem a smlouvami. Jak už jsme se zmínili, oženil se s faraónovou dcerou, s níž dostal věnem město Gázer [1Kr 3,1; 9,16]. Snad přijal do svého harému i dceru tyrského Chírama [podle tvrzení Klementa Alexandrijského, sr. 1Kr 11,1.5]. 1Kr 11,3 tvrdí, že měl nakonec 700 královen a 300 ženin, což znamenalo nejen zabezpečení říše, ale i rozsáhlé obchodní styky.

Obklopil se vynikajícími úředníky, jimž v čele stál syn nejvyššího kněze [1Kr 4,2-6]. Udržoval stále vojsko [12.000 jezdců, 1400 vozů, 1Kr 4,26; 10,26], zemi rozdělil bez ohledu na staré kmenové útvary na 12 daňových okresů, jejichž představitelé byli odpovědní přímo jemu [1Kr 4,7-19] - jen Judstvo bylo vyňato —, a pro své velké stavby snad zavedl i robotu [1Kr 5,13n]. Ovšem, podle 1Kr 9,20n byli těmito robotníky jen potomci podrobených Kananejců. Ale podle 1Kr 5,13 rozkázal Š. vybírat osoby »ze všeho Izraele« [bylo jich 30 tisíc] a podle 1Kr 12,3nn si na břemena nařikalo »všecko shromáždění Izraelské«. Nespokojenost byla potlačována zatím jen oslňující slávou Š-ovou a bohatstvím, jež plynulo do země. Příjmy Š-ovy byly jistě obrovské [1Kr 10,14], jednak z vasalských poplatků, jednak z poplatků obchodních karavan, jež obstarávaly spojení mezi Eufратem a Nílem [1Kr 10,15] a užívaly skladištních měst, která vybudoval Š. podél obchodních cest [sr. Jr 47,17; 2S 19,37]. Ale obrovská byla i vydání, nejen na královský dvůr [1Kr 4,7.22], nýbrž i na vojsko a rozsáhlou administrativu.

Rozkvětu říše sloužil čilý obchodní styk s okolními zeměmi [1Kr 10,14-29; 2Pa 9, 13-27]. Ve spojení s Chíranem podnikal i zámořní obchodní cesty do Ofír, Arábie a do Indie [1Kr 9,26nn; 10,11.22n; 2Pa 9,10-22], odkud dovážel zlato, stříbro, vzácné dříví,

drahokamy, slonovou kost, opice, pávy a pod. [1Kr 10,11 n, sr. Ž 45]. Vykopávky v r. 1939 v Aziongaberu potvrdily, že zde byly největší starověké hutě a slévárny na Blízkém Východě. Byla odkryta obrovská, silně opevněná továrna z tak dobrých cihel, že mnohé zůstaly dodnes neporušeny. Rudy byly přiváženy ze železných a měděných dolů v Arabahu [prý patřily Š-ovi]. Z Egypta dovážel koně a vozy [1Kr 10,28n].

Tyrští(?) obchodníci přivádějí poplatkem assyrskému králi Salmanassarovi III. opice (hanuman?). Reliéf na černém obelisku z Ninive.

Nejslavnějším činem Š-ovým byla stavba jeruzalémského chrámu na hoře Moria, kde měl jebuzejský Aravna své *humno [2S 24,16n]. Stavba trvala sedm let [1Kr 6,1.37n] a vyžádala si práce 183.000 lidí [1Kr 5,13-18]. Chiram, král tyrský, dodával ke stavbě potřebné dříví cedrové z Libánu, jež bylo dopravováno po moři do Joppen a odtud na stavbu, a posílal i dovedné řemeslníky, začož Š. ročně odváděl naturalie [pšenici, olej a j., 1Kr 5,11], až mu konečně odstoupil i 20 izraelských vesnic, s nimiž Chiram nebyl spokojen, zvláště když za ně zaplatil 120 hřiven stříbra [1Kr 9,10-14]. Š. si dal postavit také rozsáhlý palác, jehož stavba trvala 13 let [1Kr 7,1-12]. Rozprostíral se na j. straně chrámového nádvoří a měl několik částí: při chrámové zdi stál dům lesu Libánského, nazvaný tak pro jeho čtyři řady cedrových sloupů [po patnácti v každé řadě] a pro cedrové trámoví. Velikost jeho byla 100 x 50 x 30 loket. Není dost jasné, zda síňce, o nichž se mluví v souvislosti s domem lesa Libánského, byly postaveny kolem hlavního sálu ve třech poschodích nad sebou, anebo zda tyto komůrky byly vystavěny nad bočními loděmi sálu, zabírajícího celý spodek budovy [viz Bič I., 246]. Podle 1Kr 10,17,21 [sr. Iz 22,8] sloužil tento dům za zbrojnicí. Na protější straně nádvoří byla sloupová síň [1Kr 7,6], jež snad byla jakousi čekárnou pro návštěvníky paláce. Její velikost je udávána 50 x 30 loket. Na záp. straně byla trůnní [soudní] síň s velkým trůnem ze slonoviny, obloženým zlatem [1Kr 10,18nn].

Š-a síňce-Š-i služebníci [1059]

Za touto síní kolem druhého dvora byly soukromé komnaty Š-ovy s »domem dcery faraónovy« [1Kr 7,8. *Palác, str. 582, kde je také obrázek].

Moudrost Š-ova se stala příslovečnou [1Kr 4,29nn; 10,1nn]. Vyžádal si ji od Boha [1Kr 3,5nn] a dovedl ji správně používat [1Kr 3,16nn]. Podle 1Kr 4,32 složil 3.000 přísloví a 1005 písniček [sr. Ž 72]. Pozdní tradice mu připsala i *Píseň Š-ovu, knihu *Kazatel, knihu *Příslaví a Ž 127. Jeho osobní zbožnost [1Kr 8,26nn] byla narušena a stále narušována touhou po vnější okázalosti [1Kr 3,4; 8,53, sr. Mt 6,29], pohrdáním starými posvátnými tradicemi [rozdělení země bez ohledu na kmenové zřízení, sr. Dt 17,16n, jež je chápáno jako kritika Š-a], a zvláště jeho politickými sňatky s modlářskými ženami, jimž vzdělal svatyně [1Kr 11,4-11]. Možná, že už ve zprávě o tom, že Š. stavěl svůj palác 13 let, máme skrytou kritiku jeho počínání. Bič I., 245n ukazuje na to, že třináctka je číslem, vyjadřujícím vzpuru člověka a jeho odpad od Hospodina... Těsné sousedství paláce královského vedle chrámu Hospodinova uráželo city pravověrných Izraelců, protože cítili nebezpečí »božnosti královské« [sr. Ez 43,8]. Konečný úsudek 1Kr 11,6 zní: »Cmil Š. to, což se nelíbilo Hospodinu, a nenásledoval cele Hospodina, jako David, otec jeho«. Sir 47,25 pak oslovuje Š-a slovy: »Uvedl jsi pohanění na slávu svou, a zprznil si mě své, uvedls hněv na dítky své, aby bolestily nad nesmyslností tvou«. O konci jeho vlády víme pouze to, že chtěl zabít Jeroboáma, když se dověděl o jeho stycích s prokem Achiášem Silonským, jež z pověření Hospodinova oznámil roztržení jeho říše [1Kr 11,28-40].

Popis událostí ze života Š-ova byl zachován v dnes už ztracených kronikách, Knize činů Š-ových, Knize Nátana proroka, v proctví Achiáše Silonského a ve Viděních Jaady proroka o Jeroboámovi [1Kr 11,41; 2Pa 9,29].

V NZ-ě je zmínka o Š-ovi v rodokmenu Ježíšově u Mt 1,6n, kdežto v rodokmenu u L 3 chybí. Ježíš připomíná u Mt 6,29 [L 12,27], že Š. v celé své nádheře anebo snad »ve všem svém úsilí o nádheru« nebyl tak oděn jako prostá polní lilie, kterou odívá Bůh. U Mt 12,42 pak Ježíš staví sebe nad proroky i nad Š-a a jeho moudrost. Sk 7,47 připomínají, že Š. udělal Bohu dům, ale hned dodávají: »Ale Nejvyšší nebydlí v chrámech rukou udělaných«.

Salomounova síňce, nádherné sloupové podloubí, vystavěné na vých. straně chrámového nádvoří na uměle navršeném náspu z údolí Cedron [J 10,23; Sk 3,11; 5,12]. Tradice připisovala výstavbu této síňce Š-ovi [*Síň, síňce].

Salomounovi služebníci. Podle Ezd 2, 55-58; Neh 7,57-60 se vrátili ze zajetí synové Š-ových s-ů se Zorobábelem. Tvořili součást *Netinejských [Ezd 2,43.58]. Někteří jejich jména jsou zřejmě neizraelská. Má se za to, že

[1060] Šámati Šelma

to byli potomci Kananejců, které Šalomoun donutil k robotnické práci na stavbě chrámu a jiných budov [1Kr 5,13-18; 9,21].

Šámati, stč. = [nejistě] hmatati, tápati [Jb 5,14; 12,25; Iz 59,10].

Sance, stč. z něm. = zákop, příkop, hradby. V 1S 17,20 jde o vozovou hradbu [sr. 1S 26,5,7]. U Iz 29,3 jde o násep, hráz, které zřizovali nepřátelé kolem obleženého města k výhodnějšímu postavení střelců a vrhačů kamenů. U Ez 4,2; 17,17; 21,22; 26,8 jde o pozorovací věž. V hebrejštině je po každé užito jiného výrazu.

Šanovati, stč. z něm. = šetřiti, ušetřiti; mítí soustrast, lítost [Ex 23,3; Lv 19,15; Dt 28,50; 1S 24,11; Iz 9,19; Jr 13,14; 21,7; Pl 4,16; Ez 24,21].

Šarlat. Ve SZ-ě tak Kral. překládají většínou hebr. *'argámán*, jež označuje drahocennou látku, zbarvenou purpurově [všecky odstíny od fialově červené do karmínové barvy]. Barvivo bylo získáváno z různých druhů mořských měkkýšů, nachovců neboli ostranek (*Muricina*). Vyžadovalo to velkého množství těchto měkkýšů a velké práce, než bylo získáno potřebné barvivo ze zákřní žlázy nachovců. Ulita větších plžů byla nad hlavou prorážena, aby bylo možno dostat se na žlázu bez usmrcení živočicha, menší však byly lisovány ve stoupách. Výrobou purpurových látek se zabývali ve starověku zvláště Tyrané už ve druhém tisíciletí př. Kr. Dva druhy nachovců (*Murex trunculus* a *Murex brandaris*) se totiž vyskytovaly velmi hojně podél celého Středozemního moře, zvláště u starověkého Ugaritu [Ras Šamra] na syrském břehu Středozemního moře. Snad se na toto místo vztahuje Ez 27,7, kde se praví, že Tyrané dováželi purpur [Kral. šarlat] z ostrovů *Elisa. Není divu, že purpurový šat si mohli opatřit jen velcí boháči a králové nebo jejich vznešení dvořané [Sd 8,26; Est 8,15; Dn 5,7,16,29; 1Mak 10,20,62,64; L 16,19; Zj 17,4]. Když byl Ježíš oblečen v purpurový plášť [Kral. mají šarlat], bylo to znamením posměchu z jeho královské hodnosti [Mk 15,17-20; J 19,2,5, sr. Mt 27,28]. Přenosné lehátko Šalomounovo bylo podle Pis 3,10 zastřené purpurovými [Kral. š-ovými] závěsy, stejně kabiny přepychových lodí [Ez 27,7], a ovšem i řasnatá roucha model byla zhotovována z purpuru [Jr 10,9]. Purpurových látek bylo hojně užíváno ke zhotovení závěsů ve stánku úmluvy [Ex 25,4; 26,1,31,36; 36,8] a velekněžského roucha [Ex 28,5n,15,33; 39,29]. Prodávala-li Lydia purpurové látky [Kral. šarlat], znamenalo to, že byla velmi zámožná [Sk 16,14].

Jinde však Kral. překládají výrazem š. hebr. *šáni* [Jr 4,30] nebo *tóla'* [Iz 1,18; Pl 4,5], které obyčejně překládají výrazem *červec [dvakrát barvený, na př. Ex 25,4; 26,1; Lv 14,4,6,51; 2S 1,24; Iz 1,18]. Jde tu o vlněnou látku červené barvy s odstínem do žlutá. Barvivo získávali Izraelci ze samičky červce, t. j. z hmyzu (*Coccus ilicis*), jež se hojně vysky-

toval v Palestině na dubu karmasovém (*Quercus coccifera*). Samička červce je fialově černá, pokrytá bělavým práškem, bezkřídlá, velikosti hrachu. Má v sobě vajíčka se š-ovým barvivem. Živí se šťávou jmenovaného stromu. Řekové ji nazývali *kokkos* [= bobule], protože měla bobulovitý tvar. V barvení látek tímto barvivem se vyznali zvláště Egypťané [v Memfis] a Feničané [v Tyru]. Barvivo bylo velmi trvanlivé, takže se hodilo k zobrazení nesmytelnosti a neodstranitelnosti hříchu [Iz 1,18, sr. Ž 51,9]. Tento š. byl sice lacinější než purpur, ale stejně si jen boháči mohli dovolit nosit plášť ze š-ové látky [Jr 4,30] nebo dokonce spát na š-ových pokrývkách [Pl 4,5]. V NZ-ě Kral. řecké *kokkinos* překládají výrazem brunátný [Mt 27,28; Zj 17,3n; 18,12,16].^w

Šarlatový. *Šarlat. *Červec.

Sart, z něm., řecky *lepton* [Mk 12,42; L 21,2; u L 12,59 přeloženo výrazem halěr]. Žilka překládá Mk 12,42: »Vhodila dvě leptá, což je quadrans«. Quadrans [řecky *kodrantés*] byla asi jedna čtvrtina biblického penízku [měděného assarionu, Mt 10,29; L 12,6], takže š. byl jednou osminou asu. Viz heslo *Peníze a obrázky na str. 615.

Šat, stč. = jakýkoli kus plátna nebo jiné tkaniny, užívaný k obvazování [obinadlo, Ez 30,21] nebo k přikrývání obličeje mrtvého [J 11,44].

Šaty. Tak překládají Kral. nejméně osm různých hebr. výrazů, jež vesměs znamenají vnější oděv. Vdovské š. [Gn 38,14,19] byly žinice, jakých užívali kajčníci a proroci. *Oděv. *Roucho.

Šátek [L 19,20], utěrka, odpovídající našemu kapesníku, řecky *súdarion* [= šátek na stírání potu]. Vzácné předměty byly zabalovány do š-u, aby se neztratily a nebyly poškozeny. Ve Sk 19,12 se praví, že si lidé v Efezu odnášely š-y a zástěry přímo s Pavlova těla a přikládali je na nemocné doma, aby byli uzdraveni [sr. Sk 5,15].

Šebat [Za 1,7], jedenáctý měsíc židovský. Viz heslo *Měsíc.

Šebejský. *Šába. V Ž 72,10 jsou králové Šebejšti z jižní Arábie, Sabejšti z Etiopie.

Selma, původně označení každého divoce žijícího a škodlivého zvířete, zvláště dravce [Ex 23,29; Dt 28,26; 32,24; 1S 17,44; Jb 41,25; Ž 79,2]. Záhy však bylo užíváno výrazu š. v obrazném významu. Tak Dn 7 vidí čtyři po sobě následující říše jako š-y, z nichž první byla podobna lvu s křídly orličními [Babylon], druhá medvědu [Persie], třetí křídlatému pardovi se čtyřmi hlavami [Řecko], čtvrtá měla deset rohů [Řím]. Možná, že také Iz 13,21; Jr 50,39 a Sof 2,14 myslí na démonické bytosti, jež se zdržují na pustých místech [sr. Iz 34,13n].

Zj 13,1n navazuje na Dn 7, ale spojuje všecky čtyři šelmy v jednu. Vystupuje z moře [z propasti, Dn 11,7] a představuje protibožskou sílu, odpůrce Beránka a jeho protiklad [antityp]. Druhá š, [Zj 13,11n], vystupující ze země, je obrazem falešného eschatologického proroka [Zj 19,20], který nutí lidi, aby se kla-

něli první š-ě [sr. Mt 7,15]. Podle rabínského výkladu je čtvrtá š. z Dn 7 obrazem Edomu, Říma. Ale Zj nemá patrně na mysli jen Řím, i když číslo *šest set šedesát šest [Zj 13,18], jímž je š. označena, lze nejspíše vyložit jako číslo některého římského císaře. Šelmou znázorňuje Zj souhrn satansko-démonických sil, jež i jinde vidí pod obrazem různých zvířat [Zj 9,1nn.16nn; 16,13n] jako symbolisování opaku všeho toho, k čemu byl stvořen člověk jako obraz Boží. O konci š-y a jejího proroka je ve Zj 19,11-20. *Antikrist. *Počet.

Šeňk, šeňkěr, šeňkýř, stč. z něm. = číšník [u dvora], vyšší dvorní úředník nad nápoji [Gn 40,9-14.21.23; 41,9; Neh 1,11; 2,1n]. Ve starém Orientě byl úřad š-a jedním z nejvznešenějších; král musel mít k němu naprostou důvěru, že se nedá podplatit a nenamíchá mu jedu do nápojů. Svědčí jistě o charakteru Nehemíášově, že byl vybrán, ač cizinec, za nejvyššího š-a u perského dvora.

Assyrijský reliéf z Ninive zobrazuje dva úředníky nad nápoji. V měchu, který nese druhý na rameně, je vino nebo voda. Viz také obrázek na str. 486.

Šeptati [2S 12,19] má v bibli někdy zvláštní význam. Iz 8,19 mluví o hadačích [vyvolávacích duchů zemřelých] a věštcích, t. j. těch, kteří pomocí duchů předpovídají budoucnost [sr. Lv 19,31; 20,27; 1S 28,8], že šepčí a šveholí. Jsou tím označovány tlumené zvuky, jež vydávají media ve stavu transu. Hebr. *sáfaf*, které tu je přeloženo výrazem š., znamená vlastně pípati, cvrlikati, sítptěti [o ptácích, sr. Iz 10,14; 38,14]. Iz 29,4 praví, že Jeruzalem pro svou vyčerpanost k smrti bude š. jako duch mrtvého ze země [Kral. mluví o hadači; ve skutečnosti jde o ducha mrtvých], — Š. u Za 10,8 znamená pískati [na píšťalu], sr. Iz 7,18

[5,26]. *Moucha. - Evangelium, šířené zatím v nejužším kruhu od ucha k uchu v komorách [Kral. »co jste v uši šeptali v pokojích«] pro nepřátelství farizeů, bude jednou podle L 12,3 hlášáno se střech [sr. Mt 10,26; Mk 4,21n], t. j. bude přístupno celému světu.

Šest set šedesát a šest. [Zj 13,18]. Už ve staré době bylo toto symbolické číslo záhadou. Irenaeus [† 202 po Kr.], žák Polykarpa, učedníka Janova, vyčetl z tohoto čísla výraz lateinos [1 = 30, a = 1, t = 300, e = 5, i = 10, n = 50, o = 70, s = 200, dohromady 666], čímž prý je označena římská říše. V pozdějších církevních dějinách se myslelo na císaře Caligulu, Trajana, Juliana Apostatu, papeže Benedikta IX. a Pavla V., Mohameda, Martina Luthera, Jana Kalvína, Bezu a Napoleona, jejichž jména po určitých manipulacích dala číselnou hodnotu 666. Skoro jistě jde o číselnou hříčku [t. zv. gematrii] u židovských pisatelů značně oblíbenou. Každé písmeno je považováno za číslici, a součet všech číselných hodnot tvoří tajemnou šifru. Je jen otázka, z kterého jazyka máme takové tajemné číslo vykládat. Vždycky pak je přepočten jména na číselnou hodnotu snadný a jednoznačný, ale opačný postup - pokus uhodnout, které jméno bylo podkladem tajemného čísla - je vždy mnohoznačný a nejistý. Značná část vykladačů má za to, že při čísle 666 jde o hebrejskou gematrii jména císaře Nerona, ale nikoli historického, nýbrž o prototyp *Antikrista. V době, kdy prý bylo napsáno Zj, vládl už Domitian. Je také možné, že jde o vyčíslení řeckého úředního titulu Domitianova, jak byl ve zkratkách uváděn na mincích. Pisatelé Zj byl prý druhým Neronem, vystoupil z propasti [podsvětí, Zj 17,8]. Jiní vykladači upozorňují na to, že šestka byla symbolem všeho lidského, pozemského, nedokonalého, zatím co sedmička byla číslem božské dokonalosti. Při tom poukazují na 666 centněřů zlata, jež dostával Šalomoun [1Kr 10,14; 2Pa 3,13] a jež se mu staly svědkem s pravé cesty, a na 666 synů Adonikamových [Ezd 2,13], což prý je změněné jméno Adoniáše [1Kr 1,5nn; 2,13; Neh 10,16], jenž se vzepřel proti pomazanému Hospodinovu a tak se stal prototypem Antikristovým. Některé rukopisy však místo 666 uvádějí číslo 616. Zahn se drží tohoto čísla a vztahuje je na Gaia Caesara (Galigulu) který r. 39 po Kr. nařídil legátovi syrskému Petroniovi, aby dal postavit jeho sochu v chrámu jeruzalémském.

Šetrně se míti před někým [Ex 23,21] = míti se na pozoru, býti uctívý.

Šetření, stč. = dokonalé pozorování. Podle L 17,20 království Boží nepřijde se š-m, t. j. tak, aby to člověk mohl pozorovat podle nějakých vnějších znamení [sr. Mt 16,1]. Hejčl překládá : »Království Boží nepřijde se zevní nápadností, ani nebudou říkati: Hle, tu jest!« Š Ježíšem Kristem přišlo království Boží mezi Židy [»aj, království Boží jestiť mezi vámi«], a přece mnozí nic nepozorovali [sr. J 3,3; L 11,20].

[1062] Šetřiti

Šetřiti. Tak překládají Kral. ve SZ-ě nejméně jedenáct různých hebr. výrazů, jež se kryjí se stč. významem slovesa š. = dbáti; hleděti na koho, pozorovati, špehovati; míti ohled; dávatí pozor, všímati si; hlídati. Š. osobu = být stranický, míti ohled. SZ-mu soudci bylo zakázáno býti při soudu stranický [Dt 16,19, sr. 1, 17]. Jb 32,21 prohlašuje, že nebude dávatí přednost nikomu z lidí [hebr. *násá'* = zdvíhati, vzhlížeti, nésti (obličej) = přijímati obličej, sr. Jb 42,8]. Jb 13,10 překládá Hrozný: »Trestati, trestati vás budu, když budete tajně nadřzovati«. Užito je zde téhož slovesa jako u Jb 32,21. Podle Kaz 5,8 se moudrý člověk nemá divit [sr. 1J 3,13; 1Pt 4,12] nad všeobecnou nespravedlností, jež panovala v době pisatelově ve světě, když vyšší nepřátelsky pozoruje [Kral. šetřít] nižšího a číhá na příležitost, aby jej setřel [sr. 1S 19,11]. Potěšující je to, že nad tím vyšším je ještě někdo Vyšší, který bude souditi všechny [sr. Kaz 3,17]. Základní Boží vlastností je, že u něho není přijímání osob, zeje svrchovaně spravedlivý a nestranný [2Pa 19,7], že si všímá každé nepravosti a hned jí postihne [Jb 10,14; 13,27; Z 130,3], takže je svrchovaně nemoudré myslet si, že Bůh nevidí a nezná, nepostřehne, nešetří [hebr. *jáda'* = znáti, pozorovati] toho, co lidé před ním skrývají [Iz 29,15]. Š. ve smyslu dáti, dávatí pozor na něco nebo na někoho [1S 6,9; 2S 13,28; 2Kr 6,32], hlídati v dobrém úmyslu, 2S 18,12, ve zlém úmyslu [špehovati], Z 56,7. Někdy š. znamená vyčkávati [Jb 24,15 v překladu Hrozného: »Oko cizoložníkovy vyčkává soumraku, myslí si: Mne nespátí žádné oko, a dává si na tvář roušku«,] nebo držeti se [stezek, Jb 22,15], zachovávatí [Z 107,43; 119,34], věnovati pozornost [Neh 9,34; Iz 48,18], dbáti [Jb 33,14], přihlížeti, uvažovati o něčem [opatrný člověk uvažuje o tom, kam ho rada lidí povede, jedná s rozmyslem, Př 14,15], míti na mysli. Př 23,1 lze také překládat: »Když sedneš k jídlu s vládcem, pilně přihlížej k tomu, kdo jest před tebou«, t. j. neupírej pozornost na pochoutky, které máš před sebou. Přijmeme-li překlad Kral., pak napomenutí spočívá v tom, aby pozvaný člověk se nedal strhnouti neobvyklými pokrmy a nápoji k nevhodnému chování. Kral. v Poznámkách spojuje obojí význam.

Z 5,4 prosí žalmista, aby Bůh »z jitra« uslyšel jeho hlas; neboť »v jitře« mu žalmista připravuje oběť — hebr. *arak*, jež označuje narovnání dříví a spořádání jednotlivých částí oběti na měděném oltáři [Lv 1,7.8.12; 6,12; 24,8, sr. Nu 28,4], překládají Kral. výrazem »předložit [žádost]« - a pozorně vyčkává, vzhlíží [šetřít] po znamení, jak byla tato oběť přijata. Ovšem, hebr. *sáfa*, které Kral. překládají výrazem š., znamená důkladně pozorovati. Poněvadž *boker* [= jitra] může podle Biče [II., str. 153] označovat úkon droboopravecký (*haruspicium*), který se konal za jitra, měl snad Z 5,4 původně nějaký vztah k tomuto úkonu. Ale v nynější podobě se vztahuje ob-

vykle už na modlitbu, jež je přirovnávána k připravené oběti. Žalmista pak jen vyhlíží, jak a kdy jeho modlitba bude vyslyšena. Na hadačství však přímo ukazují m. j. 2Kr 21,6; 2Pa 33,6, kde je užito hebr. *'anan*, jež znamená věštiti z tvaru oblaků [sr. Lv 19,26].

V NZ-ě je užito sloves *térein* [= zachovávatí, ostříhati, J 15,20] a jeho složenin: *paratérein* = sledovati, dávatí pozor, Mk 3,2; L 6,7; 14,1; Ga 4,10, a *syntérein* = chrániti, Mk 6,20., dále *fronein* [= mysliti, dávatí přednost, ceniti, R 14,6], *skopein* [= hleděti k cíli, dávatí pozor, číhati, slíditi, R. 16,17; F 3,17], *katanoein* [= všímati si, učiti se, Z 10,24] a *prosechein* [= držeti se, oddávati se, následovati, upnouti mysl, Tt 1,14; Z 2,1; 2Pt 1,19]. Jasný je smysl výrazu u Mk 3,2 [L 6,7] a L 14,1, kde jde o záměrné špehování, a u Mk 6,20, kde jde o ochranu. V Ga 4,10 má řecké sloveso *paratéreisthai* nikoli jen význam ostříhati, zachovávatí [J 9,16], nýbrž pověřeného dávání přednosti jednomu dni před druhým v domněni, že se tím slouží Bohu. Tím Galaťané podle názoru Pavlova upadají zpět do pohanství, i když je toto pohanství předznamenáno ustanoveními židovského Zákona a židovskou tradicí [sr. 2Pa 8,13]. Den tu snad znamená sobotu, měsíc židovskou slavnost novměsíce, časy a léta snad sedmý rok a léto milostivé [Lv 25,2-10]. Příznačné je, že Pavel tento zvláštní ohled na různé dny srovnává s pohanským uctíváním nebeských těles. Židovská služba Zákona je mu totéž jako pohanská modloslužba: obracení k mdlým a bídným živilům [Ga 4,9; Ko 2,20], spojené s pověřenou úctou. Pavel tu mluví velmi ostře, protože sboru hrozilo zpohanštění židovství. V Římě [R 14,6] byla docela jiná situace. Šlo o věřící, z nichž jedni pokládali za neslučitelné se svou vírou, aby jedli všechny potraviny, zvláště pak maso; druzí v tom nečinili rozdílu. Ti první se pohoršovali nad druhými, ti druzí prohlašovali první za mdlé u víře. Podle některých vykladačů, kteří s Kral. přijímají řecké *gar* [= neboť], dosvědčené některými rukopisy ve v. 5 [Nebo »někdo soudí (rozsuzuje), že je rozdíl mezi dny, jiný soudí, zeje den jako den«, Žilka], Pavel usuzuje takto: »Jestliže snášíte jeden druhého v této věci, t. j. ve stanovisku k posvátným dnům, rozšířte tuto zásadu i na otázku pokrmů a buďte navzájem snáseliví. Vždyť kdo cení některý den výše než druhý, cení jej pro Pána. Tak si také počínejte v posuzování jídla. Hlavní věcí je, aby měl každý odvahu vlastního přesvědčení [»Jeden každý v svém smyslu ujištěn buď«, v. 5] a konal všechno z víry [v. 23]«. Podle jiných vykladačů bylo zachovávání určitých svátečních dnů druhým dělítkem mezi římskými křesťany. Pavel považuje tato dělidla za nepodstatná tam, kde se věřící shodují v tom hlavním: Kristus za všechny umřel [R 14,7nn; sr. 1K 10,30n; 1Tm 4,4].

V Ř 16,17 napomíná Pavel své čtenáře, aby si dávali pozor na ty, kteří přicházejí do sboru s učením, jež odporuje tomu, jež přijali. Poznají je podle toho, že slouží vlastnímu břichu

a svými lahodnými a pobožnými řeči svádějí srdce prostých lidí. Od takových svůdců, kteří neslouží Kristu jako Pánu, mají se odvrátit. Na druhé straně ve F 3,17 vyzývá Pavel, aby si čtenáři všímali lidí, kteří se jako on stali napodobiteli Ježíše Krista, a učili se od nich křesťanskému životu. Podobná myšlenka je obsažena v napomenutí v Žd 10,24, rozšířená na všechny věřící bez rozdílu. Žilka překládá: »Všímejte si jeden druhého a podněcujte se v lásce a k dobrým skutkům«. Hejčl: »Snažte se, abychom jeden druhého povzbuzovali v lásce a k dobrým skutkům«.

Šetřiti se = míti se na pozor [1S 19,2; Mk 13,9; L 17,3], dávatí pozor [2S 20,10], dbáti na něco [Iz 7,4], vystříhati se, varovati se [Mk 8,15].

Šibenice. Toto slovo se vyskytuje v kral. překladu bible celkem osmkrát, a to výhradně v knize Est [2,23; 5,14 dvakrát; 6,4; 7,9n; 9,13,25]. Je překladem hebr. 'šs = strom. Je však velmi pochybné, zda se tu myslí na smrt oběšením. V Persii se trestalo naboďnutím na kůl. Tudíž 'šs může označovat tento kůl. Nejspíše i Dt 1,22 mluví o naboďnutí na kůl. Také hebr. sloveso *tálá*, jehož je užito v Est, znamená připevniti buď na kůl nebo na kříž po usmrcení. Podobně je tomu v Dt 21,22n; Joz 8,29; 10,26n; 2S 4,12 a nejspíše i v Gn 40,19,22; 41,13]. Jen u Ezd 6,11 se snad mluví o naboďnutí na kůl za živa. Hebr. sloveso *jáka*, jehož je užito v Nu 25,4; 2S 21,6,9,13, znamená podle slovníků odloučiti [sr. Jr 6,8; Ez 23,17n, kde je v hebr. užito téhož slovesa], takže prý v uvedených místech jde o pověšení trupu, od něhož byly odseknuty údy, na kůl. Jde tu o trest za modlářství; proto se mluví o zvěšení »Hospodinu a před sluncem«, »na hoře před Hospodinem«. Zdá se, že hebr. *jáka* je v podstatě synonymem za *tálá*.

O svátku *Purim 14. a 15. dne měsíce *Adaru [ke konci ledna] byly zhotovovány na střechách malé šibeničky, na něž byla věšena vyčpaná podoba Amanova. Za všeobecného jásotu byly tyto figuríny shazovány a zapalovány. Tato slavnost byla slavena už od dob Makkabejských [2Mak 15,37]. Podle Josefa Flavja se konala všude až do pádu Jerusalema.

Šibolet [= obilní klas nebo proud], slovo, jehož výslovnost byla u Galáďských š., u Efraimských sibolet. Když se znepřátelili Galáďští s Efraimskými pro vítězství Jeftovo nad Ammonitskými a došlo k boji, v němž byli Efraimští poraženi u brodu jordánského, poznávali Galáďští uprchlíky Efraimské tak, že jim dávali vyslovovat slovo š. [Sd 12,1-6]. Š. bylo tedy poznávacím heslem a přešlo do všech jazyků k označení stranického hesla nebo oblíbeného úsloví.

Šigejonót [Ab 3,1], v hebr. množné číslo od *šiggájôn*, jména zvláštního nápěvu, měnicího ustavičně rytmus [*šágá* = blouditi, motati se]. V hebr. textu je Ž 7 v nadpisku označen *šiggájôn*. Kral. překládají »Osvědčení nevinny [Davidovy]«, Zeman »žalozpěv«. Kral. v předmluvě k Žalmům vykládají, že snad jde

o píseň z rozličných a nejednotných rytmtů, anebo že to byl počátek nějaké obecné písně, na jejíž nápěv měl být žalm zpíván, anebo že jde o označení nějakého hudebního nástroje.

Šije, stč. = zadní část krku, týl, vaz; krk [plece]. »Padnutí na š-i« bylo na východě výrazem nepřátelštějšího pozdravu [Gn 33,4; 45,14; 46,29; L 15,20]. »Vložiti jho na š-i« znamenalo uvést v otroctví [Dt 28,48; Jr 27,12 aj.]. »Svrhnouti jho s š-e, zlomit jho š.« = zbaviti se otroctví [Gn 27,40; Jr 30,8]. Výraz zatvrdilost š.« [Dt 31,27], »zatvrditi š-i« [2Kr 17,14; Neh 9,17,29] jsou vzaty ze zkušenosti rolníka s nepoddajným dobytčetem, jež se vzpírá vedení. »Podkloniti š. své k dílu« [Neh 3,5] = přiložiti ruce k dílu.

Šik, z něm. — řad, vojenský útvar, řada vojáků [Nu 2,17; 2Kr 11,8; 1Pa 12,33]. »Jak Izraelci sestavovali š., nemáme zpráv podrobnějších. Zdá se však, že se po každé řídili místními okolnostmi. Obyčejně se skládal ze tří částí [tří houfů, 1S 11,11]: ze středu a obou křídel. Někdy měl jenom dvě části [1Kr 20,27], někdy však čtyři [Sd 9,34]«. Viz Miklík, Biblická archeologie, str. 415. *Houf. *Válčení, válka.

Šilený. Oz 9,7 zní doslovně z hebrejštiny: »Prorok je blázen, člověk ducha šilenecc«. Kral. překládají místo »člověk ducha« člověk ničemný, muž větru. Myslí na falešného proroka, který předstírá, že je při své zvěsti veden duchem Božím, že je tedy inspirován. Naplňoval lid Boží falešnými nadějemi a sliby a tak napomáhal k jeho zatvrzení [sr. Mí 2,10]. Proroci ve svém vytržení myslí si často počínali tak, že připadali lidem jako blázni [sr. 2Kr 9,11]. *Prorok. Někteří vykladači se však domnívají, že v Oz 9,7 nejde o falešné proroky, nýbrž o skutečné proroky, jimž se lid pro jejich zvěst o Božím soudu vysmíval.

Šimon [*šim'on* = slyšící, počestně *Siméon].

1. Bratr Ježíšův, kterého někteří vykladači ztotožňují se Š-em Kananitským [Mt 13,55; Mk 6,3]. *Bratři Ježíšovi.

2. Š. farizeus, v jehož domě žena hříšnice pomazala Ježíše drahou masť [L 7,37-48].

3. Š. Cyrenenský, hellenistický Žid, narozený v Cyrénu [sev. Afrika]. Snad byl usedlý v Jerusalemě [Sk 6,9] nebo přišel ve dnech Ježíšova procesu do Jerusalema, aby slavil svátky [Sk 2,10]. Čtenářům evang. Mk byl dobře znám jako otec Alexandra a Rufa [Mk 15,21]. Byl přinucen římskými vojáky, aby nesl Ježíšův kříž [Mt 27,32; L 23,26].

4. Š. čarodějník [mágus] prováděl v Samaří čary, takže ho lid měl za »Boží moc velikou« [Sk 8,9-24]. Působením Filipovým uvěřil a byl pokřtěn. Ale jeho víra měla ještě mnoho pohanského; po příchodu Petra a Jana nabízel peníze apoštolům za propůjčení moci k udílení Ducha sv. vzkládáním rukou, začež byl přísně pokárán od Petra jako člověk, jehož srdce není upřímné před Bohem. Nečteme

[1064] Šin-Škoda

však, že by byl činil pokání. Naopak církevní tradice připomíná, že své čáry prováděl dál, a že se stal zapřísažným odpůrcem Petrovým a původcem t. z v. gnosticizmu. Tato tradice, ač všelijak skreslená, má pravděpodobně historické jádro. Gnosis znamená na rozdíl od víry, jež tvoří základ křesťanství, poznání, a určité vědomosti, založené na hloubání o podstatě jsoucna, na mystických zkušenostech a na starodávných tradicích. Gnose neklade otázku, plnou úzkosti, »jak budu spasen?«, ale pátrá po vývoji duchovního světa a po vyproštění duše z hmoty. To prý, podle gnosticizmu, vykonal Kristus. - Jméno Š. dalo také původ výrazu simonie, t. j. označení snahy uchvátit duchovní úřad za peníze. Apoštolští otcové [Ignatius, Irenaeus, Justin Mučedník] spojují všechna kacířstva první církve se jménem Š-a mága, jenž se prý - podle Justina - narodil v samaršské vesničce Gittě, dostal se až do Říma, kde prý mu byla postavena socha. Mnoho legend bylo přivěšeno k jeho jménu.

5. Š. Kananitský [Mt 10,4; Mk 3,18], jeden ze dvanácti apoštolů, zvaný také Zelótés [= horlivec, L 6,15; Sk 1,13]. Byl patrně členem organizace Zelótů dříve než se stal Ježíšovým učedníkem.

6. Š. Koželuh [Sk 9,43], věřící v Joppen, který poskytl přístřeší Petrovi. Dům, který je tu podnes ukazován, byl vhodně položen při mořském pobřeží [Sk 10,6.17.32].

7. Š. malomocný [Mt 26,6-13; Mk 14,3-9] v Betany, v jehož domě býval Ježíš hostem. Byl snad mužem Marty [J 12,1n], ale v NZ-ě se o tom nic nepraví.

8. Š. Petr, viz heslo *Petr [Mt 10,2].

9. Š., otec Jidáše Iškariotského [J 6,71; 12,4; 13,2.26], měl též přízvisko Iškariotský.

Šin [= zub], jméno dvacátého prvního písmene hebr. abecedy, jež dostalo své jméno podle podoby zubní stoličky. Označení jednadvacátého oddílu Ž 119 [v. 161]. Číselná hodnota tohoto písmene byla 300.

Různé tvary špiček šípů nalezených v Palestině. Čís. 1-9 jsou z doby bronzové až římské. Materiálem je měď, bronz a železo. Čís. 10 a 11 pocházejí z nálezů v Zendžirli. Poslední má bronzovou špičku a pery zakončenou dřevěnou násadu. Podle Gallinga.

Šin, stč. z něm. = železné obložení kola, obruč [Ez 1,18].

Šíp. *Lučiště. *Střela. V obrazném slova smyslu o blesku, slunečních paprscích a pod. Duha byla podle starověkého názoru lukem božstva, kterým vystřeluje š-y za bouře a jež potom zavěšuje na oblohu [sr. Gn 9,13]. Bůh na Sionu polámal ohnivé š-y lučišť svých nepřátel [Ž 76,4]. Podle hebr. textu tu jde o blesky, nikoli o ohnivé š-y, tedy o bleskové -y. Chce tím naznačit jejich rychlost.

V NZ-ě v Ef 6,16 je věřící přirovnáván k Božimu bojovníku, jenž zápasí proti satanovi. Výzbroj věřícího je líčena na podkladě Iz 59,17 [sr. 2Kr 13,17 »střela spasení Hospodinova«]. Nebezpečnost š-ů satanových spočívá v tom, že jsou ohnivé. Proti nim lze se uchránit pouze štítem víry, t. j. spojením věřícího s Bohem.

Širokost, šířka, šíře [Ex 37,6; 1Kr 6,6; Ez 40,11; Za 5,2; Zj 21,16 aj.]. Š. země = povrch země, její rozloha [Jb 38,18], širá země [Zj 20,9]. Š. myslí [1Kr 4,29], doslovně z hebr. š. srdce, t. j. moudrost a rozumnost a rozsáhlost zájmů [sr. 1Kr 3,9.12; 4,33n; 10,24]. O jiné š-i srdce mluví Př 21,4. Jde o srdce, nafouknuté pýchou, žádoživostí a sobectvím. »Postavit nohy na š-i« [Ž 31,9, sr. Ž 4,2; 18,37] = postavit nohy na prostorném místě, kde člověk nemůže sklouznout do propasti, »chodit na š-i« [Ž 119,45] = chodit ve volném prostoru, míti dost místa, »přenést z úzkosti na š.« [Jb 36,16] = zbavit úzkosti, stísněnosti, nesvobody.

Šířiti řeč [2S 19,29] = pokračovati v řeči, dále mluvíti.

Škoda, újma, ublížení, ztráta, především hmotná na majetku [Ž 15,4; Pis 2,15; Dn 6,2; Sk 27,10.21]. Poněkud nejasný je kral. překlad Dt 18,8. Kral. sami v Poznámkách říkají, že jejich »bez škody« je v hebr. »mimo to«. Levité, kteří z touhy srdce přišli do svatyně, i když na nich nebyla řada k obětní službě, měli dostávat rovný příděl obětních potravin bez ohledu na to, co sami vytěží ze svého majetku, t. j. bez ohledu na to, mají-li z čeho žít. Jiní mají za to, že je nutno překládat: »Leč by kdo právo své dědičné po otcích svých prodal«.

Ale š. může označovat i duchovní ztrátu. Ap. Pavel napsal do Korintu ostrý dopis, který je zarmoutil. Ale raduje se, že tento dopis nepůsobil žádnou újmu jejich stavu víry, nepřipravil je o jejich nárok na plné evangelium, ježto jejich zármutek byl ve smyslu Božím a způsobil pokání ke spáse [2K 7,9]. - Podle 1K 3,13nn musí výsledek duchovní práce, t. j. budování církve projít ohněm zkoušky při posledním soudu, což bude zároveň i zkouškou a soudem pro duchovního pracovníka. Obstojí-li čí dílo, znamená to odměnu. Jestliže však čí dílo neobstojí, znamená to škodu, trest. Duchovní pracovník však přesto může být milostí Boží zachráněn, ale jen tak, jako ohněm, t. j. bez jakéhokoli nároku a tak, že zničení díla bude pro něho skutečným trestem, i když ne osobním zavržením. - F 3,7n nutno chápati asi takto: »Vše, čeho jsem si cenil, co jsem pokládal

za zisk, za výhodu [původ z Izraelců, z pokolení Beniaminova, farizejství, odpor proti křesťanství, bezúhonnost před Zákonem Mojžíšovým], ztratilo pro mne svou cenu, a to kvůli Kristu, kterého jsem poznal. A ještě dnes to považuji vše za bezcenné ve srovnání s nesmírným pokladem poznání o Kristu Ježíši, svém Pánu. Neboť v Kristu je soustředěno vše, co má nějakou hodnotu«. Pro něho se všeho zřekl a pokládá to za bezcenný brak.

U Mk 8,36 [sr. Mt 16,26; L 9,25] stojí proti sobě získání celého světa a ztráta, zahubení duše, sebe sama [sr. L 9,25]. Ztráta duše nemůže být nahrazena ani celým světem. Duši nelze vyměnit za svět [Kral. mluví o »odměně«, Žilka o »náhradě« za duši]. Světem se tu snad myslí hmotné statky [sr. Mt 4,8n], takže se získáním těchto statků jde ruku v ruce ztráta duše. Schlatter na základě souvislosti u Mt myslí získáním světa misijní činnost učedníků, při níž lze ztratit i svůj duchovní život [sr. Mt 23,15]. Jiní myslí na ztrátu duše při posledním soudu.

V 1K 6,7n jde o jiné řecké sloveso, jež znamená »nechat si ublížit«, »ubližovat«. Ap. Pavel vychází ze zásady, že mezi křesťany by vůbec nemělo docházet k soudním sporům. Křesťan má raději trpět a nechat si ublížit [Mt 5,39] a ne sám křivdit a ubližovat. Arci: skutečností se to může stát jen v síle vykoupení, daného v Kristu« [J. B. Souček, Výklad 1K, str. 71]. *Škoditi.

Škoditi. Ve SZ-ě tak Kral. překládají po každé jiný hebr. výraz. V Dt 2,9 jde o sloveso *súr*, které znamená přivádět do úzkých, tísni, doléhati. Je ho často užito i o obléhání města. U Jb 31,34 jde o sloveso *aras*, které Kral. chápou podle Poznámek jako »lámati« a vykládají v ten smysl, že ačkoli Jb měl možnost škoditi mnohým, přece jen pro bázeň před Bohem žádnému ničím neškodil a raději ustoupil od svého práva a sám od nehodných snášel bezpráví. Ale hebr. *aras* znamená zastrášovati, báti se; tak je chápou i jiné reformační překlady. Hrozný tlumočí toto místo takto: »Protože jsem se ostýchal velkého davu, a opovrhování rodů mě děsilo«. »Š jazykem« v Ž 101,5 = pomlouvati. Hebr. *ru^a* [= činiti velký hluk] v Př 11,15 znamená utrpěti bezpráví, křivdu; kdežto hebr. *chabal* [= zkaziti, zničit] v Př 13,13 v určitém slovesném tvaru znamená býti zničen.

V NZ-ě jde většinou o slovesa *adikein*, *adikeisthai*, jež znamenají původně jednati protiprávně, činiti bezpráví, křivdit; trpěti bezpráví, křivdu. Kral. je překládají také výrazem páchatí nepravost [2K 7,12; Ko 3,25], činiti křivdu [Mt 20,13; Sk 7,26n; 1K 6,8], ublížiti [Sk 25,10; Ga 4,12; Fm 18], bezpráví trpěti [Sk 7,24], křivdu trpěti [2K 7,12], býti uražen [Zj 2,11]. Podle L 10,17-20 se učedníci Ježíšovi radovali nad tím, že i ďáblové se jim poddávali ve jménu jejich Mistra. Ježíš na to odpovídá poukazem, že jeho příchodem byl satan svržen s nebe [sr. Jb 1,6; Zj 12,7n] a že tedy se splnilo zaslíbení Ž 91,13, takže démonické

Škoditi Škola [1065]

síly [hadi, štíři], které tvoří »veškerou moc« satanovu, nemohou š. těm, kdo si zamilovali Boha [Z 91,14] a plní poslušně poslání, jež jim dal Kristus [sr. Mk 16,18]. Ježíš však ukazuje, že předpokladem toho všeho je něco důležitějšího, z čeho se mají radovat: poddávání duchů je znamením, že jejich jména jsou zapsána v nebesích, že tedy patří k vyvoleným Božím, jimž náleží Boží království [L 12,32].

Ve Zj 6,6 je snad navazováno na zkušenost, které si všimli starověcí astrologové, že totiž v době velké neúrody obilnin [pšenice, ječmena] se bohatě rodí víno [a olej]. Třetí apokalyptický jezdec na vraném koni nesměl uškodit vínu a oleji. Jiní vykladači se domnívají, že se toto místo vztahuje na výnos císaře Domitiana, který vyhlásil státní ochranu vinic, když se proti jeho výnosu z r. 92 po Kr., aby byla zničena v maloasijských provinciích polovina vinic, zvedla bouře odporu. Podle Zj 7,2n bylo čtyřem andělům, držícím čtyři zemské větry, dáno š. zemi i moři, ale bylo jim zakázáno provádět tuto činnost, dokud nebyla vložena ochranná pečeť na čela vybraných služebníků Božích z pokolení izraelských. Po zatroubení pátého anděla otevřelo se podsvětí [Zj 9,3n] U z něho vyšly kobylky [sr. Jl 2]; byla jim dána moc, jakou mají »štírové zeměští«. Jde o démonické síly, které se vyvalí na zem. Ale bylo jim zakázáno š. vegetaci. Jen lidé bez znamení Božího na čelech jim propadnou na dobu pěti měsíců. Všecka tato místa ukazují, že Bůh má své poslední soudy pevně ve svých rukou, že se netknou těch, kteří patří mezi vyvolené [sr. Zj 11,5], a podlehnou-li přece »šelmě vystupující z propasti«, znovu ožijí a vstoupí na nebe jako vítězové [Zj 11,12]. Pisatel Zj všechny tyto události viděl před sebou u vytržení myslí a byl přesvědčen o tom, že jde o skutečnosti, jež se zběhnou před druhým příchodem Kristovým. Jeho kniha měla být výstrahou. Proto nebyla zapečetěna, aby se nikdo nemohl vymlouvat. Také Zj 22,11 »kdo páše bezpráví, ať je páše ještě« [překlad Hejčlův; Kral: »Kdo škodí, škod' ještě«] je poslední ironickou výstrahou. »Bůh ho nechá, když si nedá říci ani po slovech Zj; přijde však čas, kdy bude pozdě, a Bůh ho bude soudit« [Škrabal].

Škodlivě, -ý, přinášející škodu [Dt 6,22; Kaz 9,12; Iz 32,7; 1Tm 6,9], zlý [Ezd 4,12]. »Nepohnuť se š-ě« [Ž 62,3], doslovně z hebr. »nepohnuť se příliš« [Zeman: »Moc nezakolísám«].

Škola [řecky *synagógé* = shromáždění, shromaždiště, synagoga], bohoslužebné shromaždiště Židů, jež sloužilo také jako š. i jako místní soud. Před zajiťím babylonským synagog nebylo. Bohoslužby v plném slova smyslu [s obětmi] směly být konány pouze v Jerusalemě. Teprve zajetí asi dalo vznik š-ám, jež sloužily četbě Písma, vyučování Písmu a modlitbám právě v zajetí, zvláště po nastoupení Kyrově a jeho ovládnutí Babylona r. 539 př. Kr. O synagogách v Egyptě máme zprávy od

[1066] Škriptorál Škrečeti

3. stol. př. Kr. Oběti ve školách přinášeny nebyly. V prvním křesťanském století byly synagogy všude, kde se vyskytovali Židé, ať už v Palestině nebo mimo ni. Čtete o š-ách v Salamině [Sk 13,5], Antiochii Pisidické [Sk 13,14], Ikonii [Sk 14,1], Berii [Sk 17,10]. Ve větších městech bylo škol několik, jako na př. v Salamině a ovšem v Alexandrii a Jerusalemě [Sk 6,9], kde slyšíme o š-e Libertinských, Cyrenenských, Alexandrijských, Asijských a j. Zdá se, že tu šlo o krajskou pospolitost anebo snad i o příslušnost k určité vrstvě nebo určitému zaměstnání. Tak libertini byli snad potomci Židů, kteří byli kdysi jako otroci odvedeni do Říma. Jejich děti byly propuštěny na svobodu a v Jerusalemě se sdružily kolem jedné synagogy. U synagogy bývaly i školy pro mládež. Š-y mimo Palestinu spravovaly prostřednictvím starších všechny židovské záležitosti ať náboženské, ať občanské, ovšem v souladu se zákony země. Při každé š-e byl jeden nebo několik úřadujících »knížat« [Mk 5,22]. Kníže, lépe představený š-y, řídil shromáždění; ustanovoval vhodné členy k modlitbě, ke čtení Písma a k výkladu s napomenutím. Byl odpovědný za vše, co se ve š-e konalo [L 13,14]. Také Ježíš býval vyzván, aby četl Písmo [L 4,16], a často kázal ve š-ách [Kral. »v shromážděních«, Mt 4,23]. Také Pavel a Barnabáš začínali svou práci v mimopalestinských zemích v židovských š-ách, využívající práva, že každý ze shromáždění směl čísti Písmo a připojit výklad, byl-li toho schopen [na př. Sk 13,15]. Vedle správce š-y byl při každé synagoze člověk, který vykonával drobnější povinnosti, jako na př. podávání knihy Písma a její ukládání do zvláštní schránky [L 4,20] anebo vykonávání tělesného trestu, jež uložil místní soud provinilcům [Mt 10,17; Sk 22,19]. Staral se též o světlo a otvírání a zavírání š-y. Při synagoze byli i správci almužnictví [sr. Mt 6,2]. Deset členů synagogy mělo za povinnost být přítomno při každém shromáždění, ať už v sobotu [Sk 15,21] anebo vždy druhého a pátého dne v týdnu; neboť shromáždění nemohlo být zahájeno, dokud nebylo přítomno deset dospělých mužů, starších nad 13 let.

Při sobotním shromáždění některý člen zahájil bohoslužbu modlitbou; bylo to nejčastěji Dt 6,4-9; 11,13-21; Nu 15,37-41 anebo některá z Osmnácti proseb a požehnání. Při modlitbě shromáždění obyčejně stálo [Mt 6,5; Mk 11,25], při slovu »Požehnaný« se uklánělo, při jménu Hospodinovu se napřimovalo a ke konci připojovalo »Amen«. Nato byla čtena předepsaná část [paraša] z Pentateuchu [Sk 15,21]; při čemž se na čtení mohlo podílet několik členů shromáždění. Čtení bylo zarámováno díkyčiněním. Na to byla čtena některá část z proroků ve volném výběru [t. z v. haftara, Sk 13,15], a to tím, jenž zahájil modlitbou. Následoval překlad z hebrejštiny do běžného jazyka, nejčastěji aramejštiny, a krátký výklad [L 4,16-22] a byly snad zpívány i žalmy, ač-

koli o tom nemáme určitých zpráv. Shromáždění bylo ukončeno požehnáním, které vyprosil obyčejně kněz, byl-li některý přítomen, a shromáždění zvolalo Amen. Původně snad odpovídal bohoslužebný řád souběžné obětní praxi chrámové, takže účastníci synagogálních bohoslužeb se v duchu cítili spojeni s obcí jerusalemskou.

V Palestině bylo vykopáno mnoho zbytků škol z doby Ježíšovy i po ní. Všecky jsou tvaru obdélníkového, postaveny směrem k Jerusalemu. Židům totiž záleželo na tom, aby ten, který se modlí, byl obrácen tváří k Jerusalemu. Poblíž vchodu při jižní straně byla skříň s knihou Zákona, upravená tak, že připomínala stánek úmluvy. Vedle skříně stál někde i sedmiramenný svícen, připomínající sedmiramenný svícen v jerusalemském chrámu. Vedle toho bývaly v synagogách rozličné svícny a svítlny, věnované členy náboženské obce. Zde byla také vyhrazena sedadla pro vzácnější návštěvníky a starší [Mt 23,6; Jk 2,2n]. Nejčestnější místo bylo to, jež bylo nejbližší skříně s svitky Písma. Mt 23,2 mluví také o *stolici Mojžíšově. Bylo to křeslo pro správce synagogy. Uprostřed bylo pódium se stojánkem pro Písmo, odkudž se také mluvilo. Ženy mívaly vyhrazené místo na galerii, kam vedlo zvenčí schodiště. V každé synagoze byla i lampa s »světlým« světlem. Některé synagogy byly vyzdobeny kresbami: vinnou révou, beránkem velkonočním, sedmiramenným svícem, nádobou na mannu, po případě výjevy ze SZ-a a někde i obrazy zvířetníku, případně i slunce nebo hvězd. K synagoze patřily i nádrže s vodou k obradům očišťovacím. Náklad na stavbu synagogy opatrovala náboženská obec. Ve výjimečných případech i jednotlivec-proselyta [L 7,5]. Po zničení chrámu jerusalemského Římany r. 70 po Kr. se staly synagogy jediným střediskem duchovního života židovského. Jejich sloh, výzdoba a vnitřní zařízení se měnily vlivem křesťanských basilik.

Židé mluví také o t. zv. velké synagoze, jež prý byla organizována Nehemiášem kolem r. 410 př. Kr. Škládala se ze 120 mužů, jimž předsedal Ezdráš. Šimon Spravedlivý, který zemřel kolem r. 275 př. Kr., byl jedním z jejich posledních členů. Na místo této velké synagogy, jež měla na starosti uspořádat bohoslužebný řád mezi navrátilci z Babylona a shromáždít bohoslužebné knihy [SZ], nastoupila nejvyšší židovská rada [*Sněm]. Ale badatelé se domnívají, že zmínka talmudu o této velké synagoze je legendou. Není o ní zmínky ani v bibli, ani v apokryfech, ani u Josefa Flavia. Nejspíše šlo jen o občasná shromáždění všech zákoníků k řešení náboženských otázek.

Důkladnější poučení o různých teoriích o původu synagog, jejich vybavení i o bohoslužbě, najdeš u Biče II., 58nn.

Škriptorál, stč. z lat. = nožík na péra, perořízek [Jr 36,23] na přičezávání tftinového rákosu k písařským účelům.

Škrečeti, stč. častěji skřečeti = pronikavě se ozývati, pištěti, křičeti, zvl. o ptácích, když

hnízdí, snášejí vejce. Kral. tak překládají dvě hebr. slovesa: *málat* a *dágar*, z nichž první u Iz 34,15 znamená klásti vejce, druhý u Jr 17,11 seděti na vejcích. U Iz 34,15 nejde o supa, nýbrž podle slovníků o *Serpens iaculus*, t. j. užovku šipní. Poněvadž v. 14 mluví o *přišefe [= satyr] a *přeludě [= démon], zdá se, že i šipní had označuje nějakou podobnou bytost, jež oživuje naprosto zpustlá místa.

Škřemen, stč. = křemen, hebr. *challámíš*, jakýkoli hladký, tvrdý kámen [Jb 28,9; Iz 5,28], obrazně o nesmlouvavé pevnosti ve vykonávání povinnosti [Iz 50,7; sr. Ez 3,9]. Podle Ž 114,8 obrací Bůh skálu ve vodní jezero a š. ve vodní zřídlo [sr. Dt 8,15; 32,13; Ž 107,35; Iz 41,18].

Škrípění, škřipěti, stč. častěji škřipění, škřipěti, v bibli vesměs o škřipání, prudkém zatínání zubů, až vydávají vrzavý zvuk. Jde o výraz nenávisti, zlosti, toužící zničení protivníka [Jb 16,9; Ž 35,16; 37,12; 112,10; Pl 2,16; Sk 7,54], ale také o nesmírné bolesti [Mk 9,18]. O pekle se praví, že tam bude pláč a škřipání zubů, t. j. zuřivá zoufalost [Mt 8,12; 13,42.50; 22,13; 24,51; 25,30; L 13,28], jež se projevuje cvakáním zubů. Snad se tu myslí na zoufalou lítost a pokání, jež zachvacují celé tělo, ale nejsou už nic platné.

Škůdce. V Ž 7,14 překládají Kral. tvar hebr. slovesa *dálak* [= zapáliti, hořeti] výrazem š. Myslí patrně na zuřivého pronásledovatele, jenž hoří netrpělivostí, aby už už dohonil svého protivníka [sr. Gn 31,36; 1S 17,53; Pl 4,19, kde je užito téhož hebr. slovesa]. Ale novější překlady mají za to, že jde o proměnu střel v ohnivé, zápalné šipy. Zeman překládá: »Připravil sobě nástroje smrti, své šipy učinil zápalnými«. Podobně Heger: »Smrtonosné střely své zabrušuje a rozžhavuje si i svoje šipy«. Přitom Duhm upozorňuje na to, že hebr. slovosled naznačuje, že tento nepřítel sám sobě připravuje svými nástroji zkázu, takže nutno překládat: »Sám sobě připravil...«. V. 13-17 se nevztahuje na Boha, nýbrž na nepřitele žalmistova [sr. Iz 50,11].

Šlakem poražený, stč. = mrtvicí raněný, ochrnutý; paralytik. V NZ-ě a vůbec ve starověku byly pod toto jméno zahrnuty všechny druhy nemoci, postihující pohybové svalstvo [Mt 4,24; 8,6; 9,2; Mk 2,3nn; Sk 8,7; 9,33].

Šlakovati, stč. = slídití, plížiti se za někým, stopovati [Pl 4,18].

Šlapati, nohama tlačiti, dupati [Ab 3,12, sr. Sd 5,4; Iz 42,13], na př. cihlářskou hlinu [Na 3,14], kráčetí, vstoupiti [Joz 1,3; Jb 9,8]. V přeneseném smyslu zmocniti se, úplně si podrobiti [Dt 33,29; Am 4,13; Mi 1,3]. Ve starém Orientě, jak dosvědčují obrazy na assyrských a egyptských pomnících, bylo zvykem š. na hrdla zajatých králů a tak dosvědčiti jejich naprostou porážku [Joz 10,24; sr. Ž 110,1; Pl 1,15; 1K 15,25]. Podobný smysl má asi také L 10,19. Š. po někom = pohrdati někým [2Pa 15,6]. Pohrdání je v pozadí také u Iz 1,12. Š. na paty [Ž 49,6] = přísně na někoho dozíratí. *Pošlapati.

Assyrský král šlape na šiji poraženého nepřítele na znamení poroby. Reliéf z Nimrudu.

Šlechtnost, šlechtný. Kral. tak překládají po každé jiné slovo, ať už jde o hebrejštinu nebo řečtinu. V češtině znamenají tyto výrazy vznešenost, ušlechtilost, ctnostnost. Hebr. *kén* [Gn 42,19] označuje člověka poctivého, upřímného na rozdíl od vyzvědače, špeha [sr. Gn 42,11.31.33n, kde je toto slovo přeloženo výrazem upřím(n)ý]. Hebr. *chajil* znamená sílu, statečnost, zdatnost, přeneseně ctnost [Rt 3,11]. Hebr. *chén* může znamenat milost, náklonnost, laskavost, ale také půvab, spanilost [Př 11,16]. Hebr. *chór* označuje člověka, jenž se narodil nikoli jako nevolník, nýbrž jako svobodný [Kaz 10,17, sr. Iz 34,12, kde je totéž slovo přeloženo výrazem šlechtic]. A konečně hebr. *nádib* je člověk ochotný, ušlechtilý [Iz 32,5.8]. Jeho opakem je blázen, zlý člověk.

V NZ-ě jde o výrazy *sófrón* [= rozvážný, rozumný, ukázněný, počestný, Tt 2,5] a *semnotes* [= důstojnost, čestnost, 1Tm 2,2].

Šlechtic. V kralickém překladu jde o tlumočení tří různých hebr. výrazů: *nádib* [Jb 34,18], jež označuje člověka ochotného [sr. Ex 35,22], štědrého [sr. Př 19,6], jeho ušlechtilost, *šlechtnost [Iz 32,5.8], vznešenost, urozenost [sr. Jb 12,21]. - Tvar slovesa *kábad* [= býti těžký; vážený] překládají Kral. v Ž 149,8 výrazem š. Tentýž hebr. slovesný tvar překládají v 1S 9,6 výrazem znamenitý, v Dt 28,58 veleslavný. U Iz 34,12 jde o hebr. výraz *chór*, o němž viz *Šlechtnost, šlechtný.

Šlápěj, šlápota, stopa [nohy]. Kral. tak překládají ve SZ-ě nejméně pět různých hebr. výrazů: *kaf* [původně dlaň ruky, pak spodek nohy (Dt 28,65; Jb 2,7), chodídlo, šlapadlo; na př. š. nožná (Dt 2,5) = to, co může být přikryto chodidlem; sr. Sk 7,5. *Nožný. Ez 43,7 popisuje chrám jako místo stolice Boží, jeho trůnu (sr. 1S 4,4), a místo š-i jeho noh, při čemž myslí na truhlu úmluvy jako na podnož Božích nohou (sr. 1Pa 28,2; Ž 99,5; 132,7)]; *hálík* [od slovesa *hálak* = choditi; Jb 29,6];

[1068] Šlojř-Špalek

'ásúr [= kročeň, krok, Jb 23,11; sr. 31,7; Ž 17,5,11; Př 14,15], *'ákéb* [= pata, Gn 3,15, a to, co je patou vytlačeno, stopy po patě, Ž 56,7; 77 20; 89,52; Pís 1,8], *ma'gál* [= vyjetá kolej Ž 65,12; Iz 59,8; cesta, sr. Ž 140,6; Př 2,9; stezka Ž 23,3; Př 2,18]. Hebr. *min'ál* může znamenat závoru, ale také střevíc, sandál, to, co uzavírá nohu. Podle toho lze Dt 33,25 překládat: »Tvě střevíce budou železo a měď«, nebo pravděpodobněji: »Železo a měď budou tvě pevnosti«, t. j. budou nedobytné, nebo »železo a měď budou pod závorami tvými«, nebo také tak, jak to překládají Kral. Všemi těmito obraty má být vyjádřeno bohatství, blahobyt a bezpečnost Asserova. Výraz *min'ál* se vyskytuje v hebr. bibli pouze na tomto místě. Sr. Jb 29,6, jež překládá Hrozný: »Kdy se brodíly mé kroky "v mléce a skála mi vypouštěla potoky oleje« [sr. Ž 65,12].

Často má š. přenesený význam jako způsob života, cesta, stezka, způsob jednání, jednání. V tom smyslu Ž 89,52 mluví o těch, kteří utrhali š-ím pomazaného Hospodinova, t. j. vysmívali se jeho způsobu života [sr. Ž 56,7]. Iz 59,8 mluví o těch, kteří o cestě pokoje nechtějí vědět a jejichž vyjeté koleje života jsou samá nespravedlnost. Bible mluví také o š-ích Božích, t. j. o způsobu života, který Bůh člověku předepsal a jímž sám žije. Jb 23,11 vyznává, že se jeho noha přidržela š-í Božích, jak jen dovedl. Hrozný překládá: »K jeho kroku se přimkla má noha, přidržel jsem se jeho cesty, aniž jsem se uchýlil. Ž 77,20 vzpomíná na vedení lidu Božího mořem [Ex 14,28n; Ab 3,15]. Byla to cesta, na níž je sprovázel Hospodin [Ex 15,13; Ž 78,52n; 106,9], ale jeho š-e, jeho přítomnost nebyly postižitelné člověku bez víry. Bůh i zde jednal v skrytosti.

V NZ-ě je užito výrazu š. jen v obrazném smyslu o stopách, jež zanechává něčí chování nebo způsob života a jednání. Ve 2K 12,18 hájí Pavel sebe a Tita a ještě jednoho bratra [sr. 2K 8,16nn.22nn] proti výtce, že se snad obohacovali ze sbírky, která byla jejich prostřednictvím a na návod Pavlův vykonána v Korintu. Všichni si při tom přece počínali ve stejném duchu a v týchž š-ích, stopách, t. j. způsobem, ke kterému je tento duch vedl. V R 4,12 se mluví o š-ích víry otce Abrahama, kterými mají kráčet jak neobřezaní [pohané], tak obřezaní [Židé], chtějí-li obstát před Bohem, t. j. má-li jim být přičtena *spravedlnost. Víra Abrahamova, kterou měl už před svým obřezáním, je tu kladena za vzor a výzvu jak pohanům, tak Židům. Jen v této víře je umožněno kráčet ve š-ích Abrahamových, v obecnství s ním, ke stejnému cíli: *ospravedlnění. Jen tak se může stát Abraham otcem věřících. Nejde tu o napodobování zvláštních projevů a jednotlivých rysů Abrahamovy víry, nýbrž o životní zaměření, o cestu víry. Také v 1Pt 2,21 nejde o napodobování Ježíše Krista v jednotlivostech a ve vnějším způsobu jeho pozemského života, i když se mluví o něm jako o při-

kladu a věřící jsou vyzýváni k následování jeho š-i. [*Následovati]. Nelze ho napodobit v jeho jedinečném utrpení a smrti »za nás« [sr. v. 24], ale lze jít cestou utrpení s ním. Následovat š-e Ježíše Krista znamená žít v úzkém obecnství s tím, jenž sám prošel utrpením [sr. 1Pt 4,1]; znamená to totéž, co u Pavla formule »v Kristu« [Ř 6,1-11]. Pak věřící činí to, co činil Kristus [J 13,15n; 15,12n], i když v jednotlivostech nejde o napodobování [sr. 1J 2,6; 3,3]. Následovat š-i, jít za Kristem může pouze ten, kdo byl přijat za syna »v Kristu«.

Šlojř, stč. z něm. = šátek na hlavu, závoj. Ale u Iz 3,23 nejde o závoj, nýbrž o fasnáté, splývavé roucho [sr. Pís 5,7] z průhledné látky, jaké na vých. nosívaly ženy [hebr. *rádíá*, *Oděv]. Izraelské ženy neměly ve zvyku zahalovat se závojem, leda při zvláštních příležitostech [Gn 24,65].

Šnek, z něm. = točité schody [1Kr 6,8].

Šňůra, provaz, určený k měření délky [2Kr 21,13; Iz 34,11; 44,13; Pl 2,8; Ez 40,3; Za 2,1]. *Pravidlo. *Provaz, provazec. V hebr. je užito téměř po každé jiného výrazu.

Socovice, šočovice, stč. = čočovice, čočka (*Ervum lens*), motýlkovité rostlina s bílými květy, fialově pruhovanými. Plody jsou umístěny v luskách. Rostla dívoce na území moábském a byla pěstována po celé Palestině [2S 17,28; 23,11]. Kaše z ní má červenohnědou barvu [Gn 25,30.34], jež dala Ezauovi jeho druhé jméno: Edom [= červený]. V době nedostatku byla š. míchána s pšenicí, ječmenem, boby, prosem a *špaldou k přípravě těsta na chléb [Ez 4,9].

Sohejšti [Ez 23,23], nějaký národ, jmenovaný spolu s Kaldejskými, Pekodskými, Kohejskými a Assyrskými. Nejspíše jde o kočovníky, kteří se zdržovali v syrské poušti. Dopisy z Amarna je nazývají Sutu. V 11. stol. př. Kr. se dostali do Babylonie a byli zapuzeni do rovin vých. od Tigridu. Spojovali se s aramejskými kmeny a ustavičně znepokojovali Assyřany.

Sošannim [= lilie], jedno z mnohých, nám dnes už nesrozumitelných označení žalmu [Ž 45,1; 69,1; 80,1]. Vykладаči se domnívají, že jde buď o nějaký hudební nástroj o šesti strunách [hebr. *šeš* = šest], připomínající lilii, nebo o nápěv, takže nadpisek by mohl být překládán »Přednímu zpěváku na [nápěv písně] jako Lilie« [Zeman: »Hudebnímu přednesu podle: Lilie«], nebo konečně o symbolické naznačení obsahu žalmu [píseň o lílích, sr. v. 14n]. *Sušan eduth.

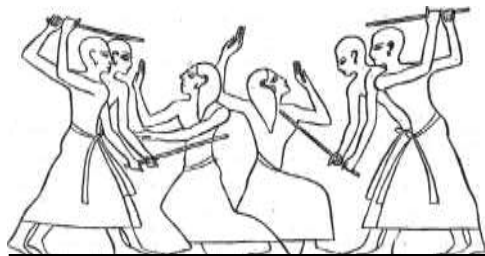
Špalda, podřadný druh pšenice [*Triticum spelta*, Ex 9,32; Iz 28,25; Ez 4,9], pocházející z Mesopotamie a Persie. Byla seta také v Egyptě a uzrávala po ječmenu. Podle Herodota se užívala v Egyptě k zadělávání chleba. Bývá často zobrazována na egyptských památkách; v hrobech se našel i chléb, upečený ze š-y. U nás se její pěstování neujalo, protože vyžaduje zvláštního mlýnského zařízení a chléb z ní již třetího dne prýská.

Špalek, kus pně, okleštěný kmen silnějšího stromu. V přeneseném smyslu o modlách, zho-

tovených ze š-ů stromů [Lv 26,30; 1S 5,4; Iz 44,19; Jr 10,5].

Špatný, stč. =malý, lehký, ničemný; malé vážnosti, nepatrný [Jb 8,7; Př 24,10], nedostačující, nedostatečný [Jr 48,30], slabý [2K 11,21].

Špehěr, stč. z něm. = vyzvědač, špehoun, zvěd. Od pradávna bylo užíváno ve válce zvědů, kteří měli za úkol zjistiti sílu, postavení a náladu nepřátelského vojska anebo slabá místa pevností [Gn 42,9; Joz 2,1; 6,23; Sd 1,24; 1S 26,4; 2S 15,10; Žd 11,31 a j.]. I zákoníci a veleknězi měli své zvědy a donašeče v lidu, jejichž úkolem bylo sledovati na př. výroky Ježíšovy, aby mohl být vydán úřadům [L 20,20].

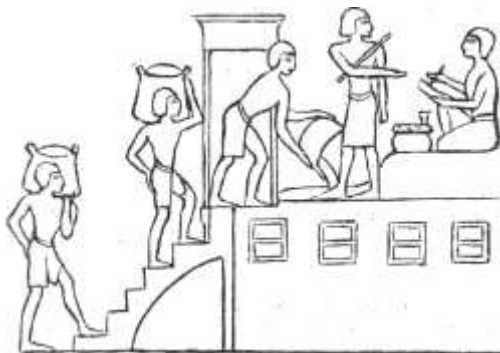

Hetitští vyzvědači jsou přistiženi v Egypte. Z reliéfu v Abydu o vítězství faraóna Ramsesa II. nad Hetity.

Špehovati, slídit, číhati [Ž 37,32; 92,12].

Špice, z něm. = hrot, hrotitý nástroj [Ex 21,6; Dt 15,17; 1Kr 18,28]. »Š. kola« = pa-prsek kola [1Kr 7,33]. »Na š-i« = v čele [Mi 2,13].

Špižirna, zásobárna, skladiště pokrmů [Dt 28,8; 2Pa 11,11; 31,11; 32,28; Ž 144, 13], komora, sklep [L 12,24].

Egyptské skladiště potravin, obilnice. Dozorci a písař přejímají obilí, které otroci vysypávají. Reliéf z Theb. Viz též obrázek na str. 523 a 887.

Šprýmování, vtípkování, vtípkaření, ona obratnost, jež se bez ohledu na mravní a náboženské zásady vtípně dovede přizpůsobit okolí podle měnící se nálady [Ef 5,4].

Špatný-Štěně [1069]

Šrám, jizva [Lv 13,28].

Šťastně, šťastný, štěstí. Ve SZ-ě především o tom, co se zdařilo, co vedlo k cíli, co bylo prospěšné, při čemž se nikdy nezapomíná na to, že to je Bůh, jenž dává š-ý prospěch [Gn 39,2; Dt 29,9; 2Kr 18,7; 1Pa 22,13; 29,23; Neh 1,11; Ž 1,3] a vede ke zdařilé cestě [Gn 24,40.42.56; Joz 1,8; 1Kr 22,12; Ž 45,5; Iz 48,15]. Někdy ovšem jsou sz věřící bolestně překvapeni, že i těm, kteří nedbají na Boha, se vede š-ě [Jr 12,1; 5,28], t. j. že dosahují úspěchu a zdaru [Ž 73,3; Jb 21,13], ale jsou si vědomi toho, že poslední věci jejich nejsou dobré [Ž 73,17nn] a že je nakonec jejich vlastní š-i [bezpečnost a sebejistota] zahubí [Př 1,32]. Předpokladem toho, aby Bůh dával š-ý prospěch, je ostříhání a plnění jeho příkazů [1Pa 22,13], hledání Hospodina [2Pa 14,7], víra v něj a v jeho proroky [2Pa 20,20], činění toho, což je dobrého, přímého a pravého před Hospodinem [2Pa 31,20n], libost v zákoně Hospodinově a přemýšlení v něm dnem i nocí [Ž 1,2n, sr. Joz 1,8] a bázeň Hospodinova [Ž 128,1n]. Při tom š-i Božího člověka není jen něco vnitřního, co se týká jen jeho, nýbrž z jeho š-i má něco užitečného celé město [Př 11,10]. Kral. překládají výrazem š-i i hebr. *šalvá* [= bezpečnost, pokoj, bezstarostný klid, Př 1,32; Jr 22,21] a *túb* [=dobrota, dobré věci, Jb 21,16; Př 11,10] a *tób* [= to, co je dobré, lepší, Kaz 4,3], ale také *'ešer*, *'óšer* [Gn 30,13], které jindy překládají výrazy blažený [Ž 41,3; Př 20,7] a *blahoslavený [Ž 144,15]. Jde tu o š-i, které způsobil Bůh a platí v jeho očích.

Praví-li Pavel v R 1,10, že se modlí, aby mohl někdy š-ě přijíti do Říma, pak prosí, aby mu Bůh dal tuto možnost a sám připravil cestu. Škrabal překládá: »Prosím, zda mi snad bude jednou konečně dopřáno vůlí Boží přijíti k vám«. Ve Sk 26,2 se počítá Pavel za š-ého, že smí mluvit před králem Agrippou. Je tu užito řeckého *makarios*, jež bývá obvykle překládáno výrazem *blahoslavený.

Štěbetný, zvanivý, klábosivý. Hebr. *homijjá*, odvozené od slovesa *hámá* [= mumlati, Iz 59,11, vzdychati, vydávati zvuk jako harfa, Iz 16,11, kormoutiti se, Ž 42,6], je užito o cizoložnici v Př 7,11; 9,13. Má se tím naznačiti její potulování, zaviněné neklidem mysli.

Štěně, štěňátko, malý psík. Ježíš v Mt 15,26; Mk 7,27 úmyslně neužívá vůči pohance běžného označení *pes* [sr. Mt 7,6], nýbrž zdobnějšiny š., š-o. Štěnata žijí s dětmi v jednom příbytku a jsou tam trpěna. Mají také samozřejmý nárok na potravu. Ale ovšem děti mají přednost. Ježíš tu uznává rozdíl mezi Židy a pohany. Tento rozdíl také omezil činnost Ježíšovu nejprve na Izraelce. Nejdříve mají být nasyceny děti. Odpověď pohanky ukazuje, že toto přednostní právo Izraelců, určené Bohem, uznává, ale dovolává se ničím neobmezené spasitelské dobroty Ježíšovy a tak projevuje svou víru, k níž Ježíš nemohl zůstat lhostejný.

[1070] Štěp-Štěpovati

Štěp. Iz 17,10 mluví o »rozkošných š-ech«, hebr. *nit'é na^amánim*. Vykладаči upozorňují na to, že hebr. *na^amán* = příjemný, milostivý, je titul »pána«, Adonise. Modloslužba Adonisova pronikla do Sýrie a Palestiny. Svědčí o tom i jméno *Námána Syrského. V době Izaiášově, kdy se Izraelcům zdálo, že Bůh není schopen je chránit, obraceli se k tomuto cizímu božstvu a osazovali zahrady š-y Adonisovými, kmenem vinným »přespolním« [cizím]. »Zahrady Adonisovy« byly nádoby s prstí, osazenou různými semeny, jež rychle vzcházela, ale vzešlé bylinky také rychle uvadaly. Byl to symbol života a smrti Adonise, jenž se s přírodou vždy znovu rodí a znovu umírá tak jako egyptské božstvo Osiris. Izaiáš v tom viděl obraz vadnoucích nadějí Izraelových.

Štěpán [= věnec nebo koruna]. 1. Hellenistický Žid, který, jak už jméno naznačuje, pocházel nejspíše z diaspory, takže řečtina byla jeho mateřským jazykem [Sk 6,5.8n; 22,20]. Byl to muž »plný víry a Ducha svatého« [Sk 6,5]. Je uveden v čele seznamu sedmi osvědčených mužů, kteří byli zvoleni na radu apoštolů, aby pečovali o spravedlivé vykonávání denní stravovací služby mezi hellenistickými vdovami při jeruzalémském křesťanském sboru. Současně však byl také znamenitým kazatelem, »plným milosti [podle jiných rukopisů: víry] a moci« [Sk 6,8], takže jeho kázání byla provázena velkými divy a zázraky mezi lidem. Ale právě tato jeho činnost vyvolala odpor proti křesťanství mezi přistěhoválými Židy, sdruženými kolem hellenistické »synagogy propuštěnců« [libertinů, *Škola, *Libertini]. Na udání falešných svědků, že Š. vede rouhavé řeči proti Mojžíšovi a proti Bohu prohlášením, že Ježíš zruší chrám a přemění řády, jež vydal Mojžíš, byl předveden před nejvyšší radu [Sk 6,11-14]. Ve své obhajovací řeči, rekonstruované ve Sk 7,2-53, vyzdvihl skutečnost, že Bůh vedl Izraelce k určitému cíli [v. 2-22], jemuž však Židé ustavičně odporovali jak za Mojžíše, tak potom [v. 23-43], a nepochopili, že jak stánek, tak chrám odkazují k něčemu vyššímu, co přišlo v Ježíši Kristu [v. 44-50]. Přímým útokem na současníky, kteří ze vzdoru proti Duchu sv. zamordovali i Krista [v. 51-53], rozrušil soudce tak, že jej vyvedli za město a kamenovali, aniž si dříve vyžádali svolení prokurátora k vykonání rozsudku smrti. Byli rozrušeni nejen přímým obviněním z vraždy Ježíše Krista, ale i prohlášením Š-ovým, že vidí nebesa otevřená a Syna člověka stojícího po pravici Boží [Sk 7,56]. Poslední slova prvního křesťanského »svědka a mučedníka připomínala jedno z posledních slov umírajícího Ježíše Krista [Sk 7,60, sr. L 23,34].

Řeč a smrt Š-ova označuje přechod křesťanství od jeho první židovské formy, v níž bylo chápáno jen jako splnění sz prorocství [Petr], k širšímu pojetí, upřenému do světa. Š. je chápal jako konečný cíl a mezník dějin lidu Božího. Ukamenování Š-a vedlo k rozptýlení

učedníků do Samaří a pak k pohanům [Sk 8,1]. Nadto se stalo mohutným svědectvím i nárazem v životě Saula, který hlídal roucha svědků, původně souhlasil s jeho zavražděním [Sk 7,58; 8,1] a zúčastnil se i pronásledování církve po smrti Š-ově [Sk 8,3; 1K 15,9; Ga 1,13].

2. Š. [řecky *stefanás* = korunovaný, snad zkrácenina výrazu *stefanoforos* = ověncený nebo rozšíření výrazu *stefanos* = věnec, Štěpán], člen korintského sboru, o němž víme jen to, že byl se svou rodinou pokřtěn přímo Pavlem [1K 1,16] jako »prvotiny Achaie« [1K 16,15]. Z 1K 16,17 se dovidíme, že byl spolu s Fortunátem a Achaikem u Pavla v Éfezu. Snad doručili Pavlovi dopis korintského sboru, na nějž Pavel odpovídá svým listem 1K.

Štěpnice, zahrada na pěstování, štěpování stromů, ovocný sad [1Pa 4,23; Jr 29,5], po případě vinice. Štěpování ve smyslu zakládání vinic a sklizení užitku z nich bylo obrazem mesiášského věku [Iz 65,21; Jr 31,5; Am 9,14], zatím co prorocství o tom, že lidé nebudou pít vína z vinic, jež založili, bylo předpovědí Božího soudu [Sof 1,13]. Zajatci Izraelští v Babylóně byli vyzváni Jeremiášem, aby štěpovali š. a jedli ovoce jejich, čímž byla znázorněna délka jejich zajetí [Jr 29,5,28]. Obrazně se praví o Bohu, že štěpuje [sází] i ty, kteří se zpronevěřili, a dovoluje, aby se vkofenili, rozrůstali a nesli ovoce [Jr 12, 1n]. Je to starý problém věřícího člověka [sr. Ž 73]. Ale Iz 40,24 se utěšuje, že »než budou osazeni, než budou zaseti, než bude kůl opěrný do země vražen, jen na ně zafouká, usychají, vítr je odnáší tak jako plevu« [překlad Hegerův]. Ovšem, štěpování [sázení] může být také obrazem treštuhodné nepřipravenosti na Boží soud [L 17,28]. *Štěpovati, štípiti.

Štěpovati, štípiti = sázeti, zasaditi, osaditi. *Štěpnice. O Bohu se praví, že založil, štípl ráj v Eden [Gn 2,8], že štípi, t. j. znovu osadí svůj lid v zemi zaslíbené, odkudž byl vyhnán [Jr 24,6; 32,41; Ez 17,22n], a to tak, že už nebude vykořeněn [Am 9,15]. Jeho lid bude nazván štípení Hospodinovo, sadba Hospodinova [Iz 61,3], »výstřelek [výhonek] štípení Hospodinova« [Iz 60,21], vzešlý z Božího láskyplného a pečlivého pěstění. O této nové vinici, kterou Bůh sám založí, nebude už platiti Ž 80,16n. Snad sem patří také Iz 51,16, kde místo Kral. »abys štípil« nutno čísti »abych štípil nebesa a založil zemi«. Všemohoucí Bůh [Iz 51,15] vloží svému lidu svá slova do úst a bude jej ochraňovat při plnění úkolu [sr. Iz 49,2], aby po zničení nebe a země [Iz 51,6] stvořil tak nové nebe a novou zemi [Iz 65,17; 66,22] anebo aby se osvědčil jako Stvořitel nebe i země, který má na Siónu svůj lid.

Ž 1,3 praví, že ten, kdo má líbost v zákoně Hospodinově, bude jako strom štípený, zasazený při tekutých vodách. Totéž praví Jr 17,7n o člověku, doufajícím v Hospodina. Ž 92,14 ztotožňuje tyto lidi s těmi, kdo jsou štípeni, zasazení v domě Hospodinově, t. j. kteří tráví své dny v blízkosti Boží. Zato lid Boží, který za-

pomene na toho, kým byl zasazen při bohatých vodách, i kdyby vypustil už ratolesti a nesl ovoce a prosul slávou, uschne a bude vykořeněn, jestliže se stane nevěrný svému Bohu [Ez 17,2-10].

Na sz obrazy o štěpování, štípení navazuje Ježíš a celý NZ. V podobenstvích Ježíšových je Bůh přirovnáván k člověku, který měl fik vsazený na své vinici a tři léta marně hledal na něm ovoce [L 13,6n], anebo k člověku, který vysázel vinici, a když ji opatřil vším potřebným, pronajal ji vinařům s nadějí na užitek [Mk 12,1nn]. Jsou to podobenství o lidu izraelském a jeho duchovních vůdcích, kteří jsou spíše podobní plevele v Boží zahradě než rostlinám, jež zasadil nebeský Otec. Nezbyvá než aby byli z Boží vinice odstraněni [Mt 15,13]. -Apoštol Pavel přirovnává svou kazatelskou práci k sázení [1K 3,6nn]; svou zvěstí zasadil, t. j. založil v Korintě sbor Páně. Po něm přišel Apolos a zalil zaseté simě svou učitelskou a pastýřskou činností. Ale prospěch sboru spočíval jen v tom, že Bůh dal vzrůst. Proto ten, kdo sází, a ten, kdo zalévá, jsou si rovni. Jakékoli povyšování jednoho nad druhého je nemístné. Mají ovšem nárok na to, aby byli vydržováni sborem, tak jako ten, kdo založil vinici, má nárok na její ovoce [1K 9,7].

Štěrk = rozdrčený kámen [Iz 48,19.]

Štěstí. *Šťastně.

Štípek [Ž 144,12] = štěpovaný strom.

Štípen, štípení, štípený. *Štěpovati.

Štípi, stč. = to, co bylo zasazeno [Iz 17,11].

Štípiti. *Štěpovati. *Štěpnice.

Štír (*scorpius*), noční hmyz, příbuzný pavoukům (*Scorpionidae*), osminohý členovec, mající vedle kusadel velká klepýtkovitá makadla. Na velmi pohyblivém zadku má ohnutý pórovitý bodec, v němž ústí dvě žlázky, vylučující jedovatou látku. Bodcem hubí š. své oběti, hlavně brouky a kobylky, které chytá klepítka [Zj 9,5.10]. Rodí živá mláďata podobná dospělým. V Palestině bylo nalezeno asi 8 druhů š-ů, z nichž největší a nejnebezpečnější je černý skalní š. (*Scorpio afer*), jenž dosahuje velikosti až 20 cm. Zvláště je rozšířen v j. Judstvu a na poušti Sinajského poloostrova, kde působí cestovatelům velké obtíže [sr. Dt 8,15], protože jeho jed působí velkou bolest a někdy i zhroucení, u dětí pak i smrt. Je zajímavé, že zkamenělí š-i byli nalezeni v útvaru kamenouhelném. Lv 11,30 v českém textu vypočítává š-a mezi kulticky nečistými zvířaty, ač tu jde spíše o druh nějakého hlemýžďe nebo ještěrky než o š-a [hebr. *chomet*, kdežto š. se jmenuje *'akráb*]. Slova š. se užívalo často obrazně o zlých lidech [Ez 2,6], o víně, jež jako š. uštkne [Př 23,32] a pod. Také v 1Kr 12,11. 14; 2Pa 10,11.14 se mluví v hebr. textu o š-ech tam, kde český text má »bíče uzlovaté«. Šlo o bíče se vpletenými ostrými předměty, jež způsobily rozdrásáním kůže bolestné záněty jako po uštknutí š-em. Také Ježíš užívá š-a jako obrazu pro to, co je velmi nebezpečné a škodlivé [L 10,19; 11,12, sr. Zj 9, 3.5.10].

Štít starověkých bojovníků byl dvojitý:

Štěrk-Šupina [1071]

těžký, nejčastěji čtyřhranný, zvýší muže, zhotovený ze dřeva nebo pletený z proutí, potažený kozí [proto musely být udržovány ve stavu vláčnosti olejem, Iz 21,5] a zevně pobitý plechem; lehký, okrouhlý, připevňovatelný na levé rameno a zevně různě zdobený. Tak tomu bylo u Hetitů i Feničanů, Filištinů i Izraelců, Římanů i Řeků, Egyptanů i Assyřanů. O těžké š-y [hebr. *sinná*] jde v Ž 5,13; 91,4; 2Pa 11,12, dále v 1S 17,7.41, kde Kral. hebr. *sinná* překládají výrazem braň, v Ž 35,2; Jr 46,3; Ez 23,24; 38,4; 39,9, kde Kral. mluví o pavěze. Hebr. *mágén* [= lehký š.] překládají Kral. výrazem š. ve 2S 1,21; 22,3.31.36; 1Kr 10,16; 1Pa 5,18; 2Pa 11,12; 23,9; Jb 15,26; 41,6; Ž 3,4; 7,11; 28,7; 35,2; 89,19; 115,9; 144,2; Př 30,5; Jr 46,3 a j. Vedle toho překládají výrazem š. i hebr. *šelet* v 2S 8,7; 1Pa 18,7; Pís 4,4. Nevíme, jak tento š. vypadal, ale patrně šlo o nějaký druh lehkého š-u. Z kral. překladu lze jen nesnadno určit, zda jde o těžký nebo lehký š., protože uvedené výrazy překládají Kral. i slovem *pavěza.

Často se užívá š-u jako obrazu Boží ochrany [2S 22,3.31.36; Ž 3,4; 5,13; 7,11; 28,7; 89,19; 115,9; 144,2; Př 30,5]. Podle Alta [Der Gott der Väter, 1929] se Bůh zjevil Abrahamovi jako »Štít Abrahamův«. Také Boží pravda je ochranným š-em [Ž 91,4]. V obrazném smyslu je užito výrazu š. také v Ef 6,16, kde se mluví o š-u víry. Jde tu o nejtěsnější obecnství s Bohem, na němž ztroskotají všechny ďábelské útoky [sr. 1Pt 5,9; 1J 5,4].

Štítek. Kral. u Jr 5,10 myslí na zubaté cimbuří, opatřené štílnami. Ale hebr. *n^etšót*, které Kral. překládají výrazem š., znamená výhonek [sr. Iz 18,5, kde Kral. totéž slovo překládají výrazem rozvod, t. j. úponky], takže tu jde spíš o zeď vinice, po níž se pnou úponky vinné révy.

Štok, stč. z něm. = kláda, břevno; hrubý stůl, špalek. U Ez 40,39n jde o stoly.

Štoučka, stč. štučka = balík něčeho stočeného kolem tyče nebo desky [něm. Stock], obvykle o plátnu, navinutém v jednom kusu, balíku [Ez 27,24]. Stč. štučka měla 70 loket.

Šum, stč. = pěna. Kral. tak překládají ojedinelé hebr. *chel'á* u Ez 24,12. Totéž hebr. slovo však překládají výrazem připálenina v téže kapitole v. 6 a 11. Karafiát i ve v. 12 čte: připálenina. Zdá se*; že hebr. *chel'á* znamená rez; jde-li o měděný hrnec [v. 11], měděnku. Jde tu o líčení Božího soudu nad Jerusalemem, jenž bude spálen se vši svou nečistotou.

Šupina. O rybích š-ách Lv 11,9n; Dt 14,9n; o slupkách hroznů Nu 6,4. U Jb 41,6 tak překládají hebr. *gaⁿvá* [= vznešenost, velebnost, sr. Dt 33,26, vysokomyslnost, Iz 9,9; 13,11]. Kral. v Poznámkách uvádějí, že jiní překládají: »Pyšný jest silnými štíty svými, t. j. šupinami«. Jde o krokodila [Kral. »velryb« Jb 40,20]. Karafiát hebr. *gaⁿvá* překládá výrazem ozdoba: »Ozdobou pevní [jeho] štítové«. LXX chápe hebr. výraz jako hřbet. V tom

[1072] Šust-Švihání

smyslu překládá Hrozný: »Na svém hřbetě má krunýře«.

Šust, šustiti [1Kr 14,6]. 2S 5,24 překládá Karafiát přesněji: »Když uslyšíš šust kroků ve vrších moruší, tehdyž hneš se«. Jde o orakulum, vyčtené ze šelestu v koruně stromu. Slovníky se domnívají, že hebr. *báká'* neznámá *moruší nýbrž nějaký balzamovník.

Sušan eduth [Ž 60,1] = lilie svědectví nebo

svědectví lilie. Snad jde o počátek nějaké známé písně, podle jejíhož nápěvu měl být tento žalm zpíván, nebo o hudební nástroj. *Šošannim.

Švagrovtví [Dt 25,5; Mt 22,24]. *Levirátní sňatek.

Šveholiti. *Šeptati. Jde o zaklínači mumlání věštců, kteří vyvolávají duchy mrtvých, aby na nich vyzvídalí budoucnost [Iz 8,19].

Švihání, švihati. V přeneseném smyslu o výchovném trestání Božím [Ž 39,11; Př 3,12; Žd 12,6].